

ANALIZA RYNKU TURYSTYCZNEGO KUBY

Anna Koszarek

II TiR/SUM zaoczne

gr.T2

Spis treści

1. Informacje ogólne

1.1. Geografia Kuby	3
1.2. Historia Kuby i informacje polityczne	7
1.3. Gospodarka Kuby	10
1.4. Ludność Kuby	14

2. Warunki rozwoju turystyki

2.1. Atrakcje turystyczne	16
2.2. Regiony koncentracji ruchu turystycznego	18
2.3. Dostępność komunikacyjna	28
2.4. Łączność	32

3. Analiza rynku turystycznego Kuby

3.1. Rynek recepcji turystycznej	34
3.2. Aktywność turystyczna mieszkańców Kuby	48
3.3. Baza turystyczna	48
3.4. Sieci i łańcuchy hotelarskie	51
3.5. Kanały promocji	56
3.6. Touroperatorzy	56

4. Podsumowanie

5. Bibliografia

6. Spis tabel, map i wykresów.....

1. Informacje ogólne

1.1. Geografia Kuby

Kuba to kraj wyspiarski, położony pomiędzy Morzem Karaibskim a Zatoką Meksykańską. Od Florydy, Bahamów i Haiti oddzielona cieśninami. Kuba jest największym krajem na Karaibach i najdalej na zachód wysuniętą wyspą Wielkich Antyli.



Mapa 1 – Położenie Kuby

Źródło: www.travelplanet.pl



Mapa 2 – Kuba

Źródło: www.cia.gov

Linia brzegowa Kuby jest niezwykle urozmaicona licznymi półwyspami. Największe z nich to Guanahacabibes i Zapata. Do Kuby jako państwa należy także około 3 tysiące otaczających ją wysepek. Największa z nich to zabagniona Isla de la Juventud (Wyspa Młodości). Bardzo często otaczają je rafy koralowe. Wyspy tworzą archipelagi: de los Colorados, de Sabana, de Camagüey, de los Jardines de la Reina i de los Canarreos.

Rozciągnięta równoleżnikowo Kuba ma charakter nizinny. Położone na wapiennym podłożu niziny: Vueltabajo, Llanuras Rojas de Matanzas, Valle de Zaza, Llanura del Cauto i inne zajmują około 70 % powierzchni kraju.

Wybrzeża Kuby są w znacznym stopniu zabagnione. Najbardziej znanym rejonem bagiennym jest Ciénaga de Zapata w południowo – zachodniej części Kuby.

W części zachodniej wyspy ciągnie się łańcuch górski Cordillera de Guaniguanico, składający się z dwóch odrębnych pasm. Pierwsze z nich, Sierra de los Organos, słynie z pięknie wykształconych form krasu tropikalnego, tzw. mogotów, przypominających głowy cukru. Drugie to Sierra del Rosario z najwyższym szczytem Kordyliery - Pan de Guajaibón (772 m n.p.m.). Dalej ku wschodowi, wzdłuż północnego wybrzeża ciągną się wzgórza Macizo de Guamuchaya z najwyższym szczytem San Juan (1140 m n.p.m.), a dalej Sierra de Cubitas, Sierra del Cristal (1143 m n.p.m.). Wreszcie na południowo – wschodnim wybrzeżu

leży największy masyw górski Kuby - Sierra Maestra z najwyższym szczytem kraju Torquino (2 005 m n.p.m.).

Sieć hydrograficzna wyspy jest dobrze rozwinięta. Składa się na nią sieć licznych, ale krótkich rzek. Często zdarzają się podziemne przepływy wykorzystujące krasowe jaskinie. Przykładem jest tu rzeka Cuyaguatęje w zachodniej części wyspy. Najdłuższą ze wszystkich na Kubie jest Rio Cauto o długości 340 km, czyli trzykrotnie krótsza od naszej Wisły.

Jeziora są nieliczne, położone bliżej wybrzeża mają słone wody. Największe z nich to jezioro Leche, Ariguanabo i Tesora.

Świat roślinny i zwierzęcy Kuby jest bardzo bogaty. Na zachodzie wyspy i na Isla de la Juventud rosną lasy z dominacją sosny karaibskiej. Znaczną część kraju zajmują sawanny z suchoroślami, kaktusami, palmami i drzewami okresowo zrzucającymi liście na zimę. Wybrzeża porastają lasy namorzynowe.

Faunę reprezentują liczne gatunki owadów, niektóre bardzo jadowite jak pająki czarne wdowy, skolopendry i skorpiony. Na półwyspie Zapata, oraz na wyspie de la Juventud żyją krokodyle. Na sawannach można spotkać legwany. Osobliwością są żółwie morskie o średnicy skorupy 1 m.

Klimat Kuby należy do strefy klimatów równikowych wybitnie wilgotnych. Jedynie zachodnie krańce Kuby obejmuje klimat podrównikowy wilgotny. Średnia temperatura najchłodniejszego miesiąca, czyli stycznia wynosi 22,5°C; a najcieplejszego – sierpnia: 28°C. Pora deszczowa trwa od maja do października. Na nizinach średni roczny opad waha się między 600 - 1 200 mm, w górach zaś 2 000 - 2 200 mm. Wilgotność powietrza waha się w stosunku do pory suchej i deszczowej od 77 do 82%.

Pod koniec sezonu deszczowego Kubę nawiedzają huragany, często bardzo gwałtowne (kraj pustoszony jest przez huragan średnio, co dwa lata). Innym zagrożeniem naturalnym są częste susze.

Problemy ekologiczne z jakimi boryka się wyspa to: zanieczyszczenie powietrza i wód, łowiectwo – zagrożające populacji dzikich zwierząt; oraz wycinanie lasów¹.

¹ www.travelplanet.pl

Średnie temperatury na Kubie (w °C)

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
18°	18°	23°	25°	26°	27°	32°	32°	31°	26°	24°	19°

Tabela 1 – *Temperatura na Kubie*

Źródło: www.blizejslonca.pl

Średnie opady - suma opadów mierzona w milimetrach

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
75	50	50	70	120	150	130	140	150	155	80	60

Tabela 2 – *Średnie opady na Kubie*

Źródło: www.blizejslonca.pl

Podstawowe dane:

- * współrzędne geograficzne wyspy: 21 30 N, 80 00 W
- * powierzchnia całkowita: 110 860 km² (to ok. 1/3 wielkości Polski)
- * długość linii brzegowej – 3 735 km.
- * najwyższy punkt wyspy: Pico Torquino – 2 005 m. n.p.m.
- * najniższy punkt: Morze Karaibskie 0 m.
- * użytkowanie ziemi:
 - ziemie uprawne 27,63%
 - sady i trwałe plantacje 6,54%
 - inne 65,83% ²

² www.cia.gov

1.2. Historia Kuby i informacje polityczne

27 października 1492 roku do brzegów wyspy, zamieszkaney przez indiańskie plemiona Sibonejów, Tainów i Arawaków, dotarł Krzysztof Kolumb i nazwał ją Juana. Po kilkunastu latach od dnia odkrycia wyspę opanowali Hiszpanie pod wodzą Diego Valasqueza de Cuellara. Jemu przypisuje się też założenie w pierwszych latach XVI wieku kilku miast kubańskich.

Wyniszczenie ludności indiańskiej zmusiło kolonizatorów do sprowadzenia niewolników murzyńskich z Afryki do pracy na plantacjach tytoniu, trzciny cukrowej i kawy. Zapoczątkowany tym okres rozwoju gospodarczego trwał do połowy XIX wieku. W tym czasie Kuba stała się jednym z najbardziej rozwiniętych gospodarczo krajów Ameryki Łacińskiej.

W tym okresie Kubańczycy kilkakrotnie próbowali zbrojnie uzyskać niepodległość. Jednakże przewaga Hiszpanów była duża – wszystkie powstania zostały krwawo stłumione. Dopiero w 1898 roku – na prośbę powstańców – wojska amerykańskie wylądowały na Kubie i zmusiły Hiszpanów do opuszczenia wyspy. Amerykanie zarządzili Kubą do 20 maja 1902 roku, tj. do dnia proklamowania niepodległości Republiki Kuby. Stany Zjednoczone wymusiły przyjęcie tzw. “poprawki Platt” (zniesionej w 1934 r.), zapewniając sobie kontrolę nad polityką rządu kubańskiego i prawo posiadania bazy wojskowej w zatoce Guantánamo.

W pierwszej połowie XX wieku Kuba borykała się z wieloma problemami ekonomicznymi i politycznymi. Pozostawała przez ten czas faktycznie peryferium gospodarczym Stanów Zjednoczonych. Doprowadziło to do wielu napięć społecznych. W 1956 roku wybuchła rewolucja skierowana przeciwko proamerykańskiej dyktaturze Batisty. Zakończyła się w 1959 roku zwycięstwem powstańców pod dowództwem Fidela Castro.

Rozpoczął się okres politycznej i gospodarczej izolacji Kuby. Powstała po Amerykanach próżnię natychmiast zajął Związek Radziecki. Stany Zjednoczone podjęły nieudaną inwazję w Zatoce Świń w 1961 r. Rok później ZSRR podjął próbę rozmieszczenia na Kubie rakiet z bronią atomową skierowaną przeciwko Ameryce. Zażegnany w ostatniej chwili kubański kryzys raketowy omal nie doprowadził do wybuchu globalnej wojny

nuklearnej. Stany Zjednoczone nałożyły na Kubę utrzymane do dziś embargo handlowe.

Socjalistyczny kierunek proklamowany przez Castro doprowadził do chaosu gospodarczego. Sytuację ratowały ciągle dostawy żywności i surowców z ZSRR, a od 1972 roku również z krajów RWPG. Mimo wewnętrznych trudności Fidel Castro nie szczędził sił w udzielaniu wojskowej pomocy prokomunistycznym organizacjom partyzanckim Nikaragui, Grenadzie, a także w Azji i Afryce. Jednocześnie nasilała się nielegalna emigracja Kubańczyków do Stanów Zjednoczonych.

Po rozpadzie komunizmu w Europie Wschodniej kryzys gospodarczy jeszcze się nasilił. Kuba, mimo że została pozbawiona pomocy, pozostała przy gospodarce centralnie sterowanej. W 1992 roku rozszerzyły się uprawnienia Castro. Uzyskał on prawo do wprowadzenia stanu wojennego i zawieszenia podstawowych praw. W 1994 roku Zgromadzenie Narodowe Władzy Ludowej ANPP uchwaliło 10-cio punktowy program przezwyciężania kryzysu finansowego Kuby.

Podjęte reformy pozwoliły na stopniowy wzrost gospodarczy w drugiej połowie lat 90. Sporo dała liberalizacja rynku rolnego. Osiągnięto także pewną równowagę w finansach. Znaczący dochód zaczęła tworzyć turystyka. Standard życia przeciętnego Kubańczyka, nie mającego na co dzień dostępu do dolarów, ciągle pozostaje jednak na bardzo niskim poziomie³.



Flaga Kuby

Źródło: www.portalwiedzy.onet.pl

³ www.travelplanet.pl



Godło Kuby

Źródło: www.gocuba.ca

Informacje polityczne:

- * oficjalna nazwa: Republika Kuby
- * oficjalna nazwa w języku lokalnym: Republica de Cuba
- * nazwa w języku lokalnym: Cuba
- * prezydent Kuby: Fidel Castro Ruz
- * stolicą Kuby jest Hawana licząca ok. 2 mln mieszkańców (współrzędne: 23 07 N, 82 21 W)
- * inne duże miasta: Santiago de Cuba, Camaguey, Santa Clara, Holguin, Guantanamo, Matanzas, Cienfuegos, Pinar del Rio
- * różnica czasu: UTC -5
- * zmiana czasu z zimowego na letni: +1h
- * ustrój: republika socjalistyczna (od 1959); kierowniczą rolę w państwie sprawuje partia komunistyczna. Prezydent, stojący na czele 31-osobowej Rady Państwa, sprawuje również funkcję szefa rządu. Parlament – Zgromadzenie Narodowe Władzy Ludowej składa się z 609 osób, wybranych z grona kandydatów wskazanych przez Komunistyczną Partię Kuby, sprawujących urząd przez 5 lat.
- * używane języki: hiszpański
- * prawo głosu: 16 lat; powszechne
- * podział administracyjny: 14 prowincji (provincia) - Camagüey, Ciego de Ávila, Cienfuegos, Ciudad de La Habana, Granma, Guantánamo, Holguin, La Habana, Las Tunas, Matanzas, Pinar del Rio, Sancti Spiritus, Santiago de Cuba, Villa Clara; 1 specjalne municypium: Isla de la Juventud⁴.

⁴ www.cia.gov

1.3. Gospodarka Kuby

Wg Marcina Wojciechowskiego „dane statystyczne obrazujące rzeczywisty stan gospodarki kubańskiej są najpilniej strzeżoną tajemnicą Rewolucji. Zresztą można wątpić czy w ogóle istnieją, gdyż zjawiska chaosu i fałszowania wszelkich danych mają na Kubie ugruntowaną pozycję. Być może same władze nie mają prawdziwych statystyk. Jednak nawet gdyby je miały to specyfika gospodarki kubańskiej powoduje, że jej rzetelna ocena wymyka się standardom stosowanym powszechnie na świecie...”

„...Zgodnie z obowiązującą konstytucją, ustrojem politycznym i gospodarczym Kuby jest socjalizm. Podstawową rolę we wszystkich dziedzinach życia gospodarczego ma państwo. Od początku lat dziewięćdziesiątych Kuba jest na etapie tzw. Okresu Specjalnego (*Período especial en tiempo de paz*) co oznacza częściowe, kontrolowane odejście od zasad socjalizmu w wybranych przez państwo dziedzinach, w określonym wymiarze i tylko na pewien czas, który nie został sprecyzowany.

Sektor prywatny istnieje – do rozpoczęcia Okresu Specjalnego był dozwolony tylko w rolnictwie, obecnie również w sektorze handlu i usług oraz w mniejszym stopniu w drobnej wytwórczości, choć podlega licznym regulacjom i kontrolom oraz jest ustawowo ograniczony do niewielkich rozmiarów (przedsiębiorstwa prywatne nie mogą zatrudniać pracowników). Dane za rok 2006 mówią że państwo zatrudnia 78 % pracowników, a sektor prywatny 22%, co stanowi wyraźny rozwój w porównaniu do lat osiemdziesiątych, gdy proporcje te wynosiły 90:10.

Również kapitał zagraniczny został w Okresie Specjalnym dozwolony, lecz tylko za pozwoleniem państwa w dziedzinach, które „służą rozwojowi Rewolucji,” przy jego współdziale (spółki *joint venture* z udziałem państwa i kapitału zagranicznego) oraz przy pośrednictwie państwa – spółki te nie płacą wynagrodzeń pracownikom, lecz za ich pracę płacą państwu w twardej walucie, a następnie państwo wypłaca pracownikom pensje w peso kubańskich.

Ceny towarów i usług są ustalane przez rząd. Dobra konsumpcyjne są nieprzerwanie od roku 1962 przedmiotem reglamentacji, co według propagandy jest przemyślaną decyzją mającą na celu sprawiedliwy podział dóbr, a w rzeczywistości jest wynikiem głębokich braków po stronie podaży.

Oficjalnie bezrobocie na Kubie nie istnieje, propaganda twierdzi, że na wyspie występuje brak rąk do pracy. W rzeczywistości oba te zjawiska występują równolegle, szczególnie na obszarach wiejskich i w małych miasteczkach. Jest to wynikiem degradacji etosu pracy, dezorganizacji gospodarki i braku motywacji do pracy ze względu na brak pokrycia pieniądza w towarze. Trudna do zmierzenia część społeczeństwa utrzymuje się wyłącznie dzięki transferom dochodów od rodzin w USA.

Dwuwalutowość jest zjawiskiem istniejącym od początku Rewolucji. Jeszcze do niedawna była oficjalnie zwalczana przez władze (zakaz posiadania dolarów USA). Okazało się to nieskuteczne i od początku XXI wieku zjawisko to zostało oficjalnie usankcjonowane poprzez wprowadzenie drugiej, równolegle funkcjonującej waluty pod nazwą peso wymienne (peso convertible). Waluta ta jest na Kubie wymienna i można za nią kupić towary importowane.

Charakterystyczną cechą gospodarki kubańskiej jest ustawiczny niedobór dóbr i usług oraz funkcjonowanie czarnego rynku, a także wysokie ograniczenia biurokratyczne, powszechne zjawisko dezorganizacji (przy oficjalnym hasle gospodarki planowej) oraz rozwinięta korupcja. Źródła rządowe winą za trudności gospodarcze obwiniają embargo amerykańskie wprowadzane stopniowo w latach sześćdziesiątych i ostatecznie zastrzone w 1992 roku, a także zerwanie przez państwa Bloku Wschodniego współpracy w ramach RWPG⁵.

Jak pisze Marcin Wojciechowski „Przemysł jest oficjalnie podstawową gałęzią gospodarki kraju. Jest całkowicie upaństwowiony...Do najważniejszych gałęzi przemysłu należą: przetwórstwo trzciny cukrowej, kopalnictwo - głównie niklu (największe kopalnie rudy niklu znajdują się w Nicaro i Moa w prowincji Holguin), rozwija się wydobywanie ropy naftowej, szczególnie na północy wyspy... Względna poprawę w niektórych branżach należy wiązać z dopuszczeniem inwestycji zagranicznych. Lata 2004 – 2007 to na przykład okres rozwoju wydobywania ropy dzięki zaangażowaniu licznych przedsiębiorstw głównie z Kanady.

Od końca 2000 roku Wenezuela sprzedaje Kubie ropę po preferencyjnych cenach, obecnie dostarczając około 98 tysięcy baryłek dziennie. Kuba płaci za ropę częściowo usługami kubańskich specjalistów, w tym około 20 tysięcy lekarzy i pielęgniarek.

⁵ www.solidarnizkuba.pl

Wysokie ceny metali przyczyniły się do wzrostu wpływów z produkcji niklu i kobaltu. Hawana inwestuje w energetykę, by złagodzić kłopoty z dostawami prądu, trapiącymi Kubę od 2004 roku.

Na wielkich plantacjach w prowincjach Habana, Matanzas, Villa Clara, Camagüey, Holguin czy Guantánamo uprawia się przede wszystkim trzcinę cukrową. Kraj jednak stracił swą dawną czołową pozycję. Na trudności gospodarcze nałożyły się problemy narosłe z długoletniej monokultury trzciny cukrowej. Do głównych upraw należą poza tym: tytoń, owoce cytrusowe, kakao, ryż, kawa, ziemniaki, fasola i cukier.

Ogromnego rozwoju dokonano w rybołówstwie morskim szelfowym i dalekomorskim. Do najważniejszych portów rybackich zalicza się Hawanę, Cienfuegos, Matanzas, Santiago de Cuba.

Oprócz przemysłu cukrowniczego na wyspie funkcjonuje przemysł: tytoniowy, chemiczny, cementowy oraz stoczniowy. Znaczącą część dochodu od połowy lat 90. zaczęła przynosić turystyka⁶.

Podstawowe dane gospodarcze:

* PKB: 46,22 mld USD

* wzrost PKB: 11.1%

* PKB na jednego mieszkańca: 4.100 USD

* struktura PKB:

- rolnictwo – 5,1%

- przemysł – 27,2%

- usługi – 67,6%

* zadłużenie: 16,62 mld. USD (oraz zadłużenie wobec Rosji: 15-20 mld. USD) (dane z 2006 roku)

* siła robocza: 4,82 mln.

- w rolnictwie – 20%

⁶ www.travelplanet.pl

- przemysle – 19,4%
 - usługach – 60,6%
 - * bezrobocie: 1,9%
 - * inflacja: 5%
 - * produkcja energii elektrycznej: 15,34 mld kWh
 - * eksport – surowce i produkty: cukier, tytoń, nikiel, stal, cement, maszyny rolnicze, leki, ryby, cytrusy, kawa
 - * import – surowce i produkty: ropa naftowa, żywność, maszyny i urządzenia, chemikalia
 - * eksport – najważniejsi partnerzy:
 - Holandia 18,5%
 - Kanada 18,5%
 - Chiny 16%
 - Bermudy 14,1%
 - Hiszpania 5,1%%
 - * import – najważniejsi partnerzy:
 - Wenezuela 27%
 - Chiny 15,8%
 - Hiszpania 9,7%
 - Niemcy 6,5%
 - Kanada 5,6%
 - Włochy 4,4%
 - Stany Zjednoczone 4,4%⁷
 - * waluta:
 - peso cubano, czyli kubańskie (CUP) = 100 centavos
 - peso convertible, czyli wymienialne (CUC) = 100 centavos
- Stosunek wzajemny ich wartości to 1 CUC do 24 CUP przy sprzedaży i 1 do 25 przy zakupie⁸.

⁷ www.cia.gov (dane z 2006 roku)

⁸ www.solidarnizkuba.pl

1.4. Ludność Kuby

Nielegalna emigracja jest nieprzerwanym problemem na Kubie. Kubańczycy ciągle próbują opuścić wyspę i przedostać się do Stanów Zjednoczonych, szczególnie drogą morską: na ręcznie robionych tratwach, z pomocą przemytników czy sfałszowanych wiz. Wykorzystywane są do tego również inne, „pozamorskie” sposoby, łącznie z bezpośrednimi lotami do Miami i z powrotem.

Pomimo ostrych represji takich jak: aresztowania, długoletnie wyroki więzienia w koszmarnych warunkach, zastraszania rodzin, szantaże, groźby, utrata pracy i spokoju we własnym domu ludzie podejmują ryzyko ucieczki.

Wg autora artykułów: „Społeczeństwo obywatelskie” i „Więźniowie polityczni” - „...Od momentu objęcia władzy przez Fidela Castro, rząd kubański łamał i nadal łamie prawa cywilne i polityczne na Kubie. Reżim surowo rozprawia się z Kubańczykami, którzy nie zgadzają się z polityką dyktatora oraz państwową ideologią. Obecnie na Kubie w więzieniach przetrzymywanych jest ponad 340 więźniów politycznych...”.

Jednak „Od czasu wielkiego kryzysu na Kubie lat 90-tych, ... będącego skutkiem rozpadu ZSRR i wycofania się obozu sowieckiego z gigantycznej pomocy dla Kuby, rozpoczął się na Kubie nowy etap w stosunkach między Państwem a Społeczeństwem. Można śmiało powiedzieć, że rozpoczął się proces odradzania się społeczeństwa obywatelskiego w warunkach głębokiego kryzysu gospodarczego i politycznego... Okazało się, że nadchodzi moment, w którym propaganda dochodzi tak daleko od rzeczywistości, że nie da się już wszystkim wmówić nieprawdy. Niektórzy ludzie, głównie wykształceni i głównie w dużych miastach, a przede wszystkim w Hawanie, zaczęli wyrażać swoje obawy i uwagi krytyczne wobec tego, co się działo...”⁹.

Podstawowe dane dotyczące ludności:

* ludność: 11 394 043

* średnia gęstość zaludnienia: 101,6 osób/km²

* struktura wiekowa:

⁹ www.solidarnizkuba.pl

- 0 - 14 lat: 18,8% (mężczyźni 1 100 672 / kobiety 1 042 327)
- 15 - 64 lat: 70,5% (mężczyźni 4 019 648 / kobiety 4 016 429)
- 65 lat i więcej: 10,7% (mężczyźni 554 043 / kobiety 660 924)

* średni wiek:

- ogółem: 36,3 lat
- mężczyźni: 35,7 lat
- kobiety: 37 lat

* przyrost naturalny: 0,273%

* liczba urodzeń na 1000 osób: 11,44

* liczba zgonów na 1000 osób: 7,14

* śmiertelność niemowląt (liczba zgonów na 1000 urodzeń): 6,04

* HIV/AIDS: poniżej 0,1% (dane z 2003 roku)

* średnia życia całej populacji: 77,08 lat

- kobiety: 79,43 lat
- mężczyźni: 74,85 lat

* analfabetyzm: 0,2%

* grupy etniczne:

- Mulaci 51%
- biali 37%
- czarni 11%
- Chińczycy 1%

* grupy wyznaniowe: nominalnie 85% katolicy (przed dojściem Castro do władzy); a także protestanci, świadkowie Jehowy, Żydzi i Santeria¹⁰ (synkretyczny afroamerykański kult pochodzenia karaibskiego).

¹⁰ www.cia.gov (dane z 2007 roku)

2. Warunki rozwoju turystyki

2.1. Atrakcje turystyczne

„Kuba to Hawana, 50-letnie oldsmobile, rajskie plaże i popadająca w ruinę kolonialna architektura. Kuba to rum i cygara, Trynidad i Buena Vista Social Club, Hemingway i Che, a nade wszystko gorącokrwiści Kubańczycy. Orgia kształtów, zapachów, kolorów i rytmów. Tropikalna mieszanka tradycji, rewolucji i niespełnionych marzeń. Kuba to prawdziwa wyspa skarbów i jeden z najbardziej fascynujących krańców świata. Najbardziej rajskie piekło na ziemi i najbardziej piekielny raj...” – takie wspomnienia pozostawia po sobie ten kraj.

Dzisiejsza obyczajowość Kuby to skutek nałożenia się na siebie świata Afrykańczyków sprowadzanych na wyspę jako niewolnicy oraz hiszpańskich osadników. Widoczne to jest niemal w każdej dziedzinie życia. Spośród elementów kultury na pierwsze miejsce wysuwa się zdecydowanie muzyka. To ona przede wszystkim rozsławiła Kubę.

Mieszkańcy wyspy są żywi, radośni i lubią się bawić. Każdy lokal na Kubie ma orkiestrę. Bez muzyki nie ma tu życia. Miały na nią wpływ tradycje hiszpańskie, jazz amerykański i rytmy murzyńskie. Szczególny styl afrokubański w muzyce odznacza się pulsującym, parzystym rytmem, żywym tempem i odpowiednim składem instrumentów. Na całym świecie znane są tańce kubańskie jak: cza-cza, rumba i mambo.

Jednym z największych przebojów na wyspie jest “Guantánamo” – słynna piosenka o pięknej dziewczynie z Guantánamo. Obowiązkowo wykonuje się także pieśń o El Comandante – Erneście Che Guevarze – latynoamerykańskim rewolucjoniście, współpracowniku Fidela Castro. Ukochany przez Kubańczyków i otaczany czcią, legendarny Che widnieje na plakatach, ścianach domów, pocztówkach, koszulkach i breloczkach.

Wielką karierę zrobiły kubańskie cygara, zwane *puro* – czyli prawdziwe. Znaczący przedmiot twierdzą, że właśnie one są najlepsze na świecie. Jedne z najsłynniejszych i najdroższych to Cohiba – przez wiele lat zarezerwowane dla dyktatora Fidela Castro i jego gości dyplomatów.

Wykonywane z najlepszego gatunku tytoniu, produkowane w niewielkich ilościach ekskluzywne cygara można kupić w specjalistycznych sklepach. Pakowane są pojedynczo, w eleganckie tekturowe tuby albo w niezwykle wytworne pudełka z drewna cedrowego. W fabryce tytoniowej w Pinar del Rio powstają najbardziej cenione kubańskie cygara, opatrzone napisem "*hecho en mano*", co znaczy "robione ręcznie".

Jednym z najważniejszych kubańskich towarów eksportowych jest rum. Sami mieszkańcy piją go chętnie we wszystkich możliwych odmianach: rum biały, rum słodki albo wytrawny, czy wreszcie najdroższy - rum czarny.

Słynne są także kubańskie napoje robione na bazie tego alkoholu, jak: Cuba Libre (rum, cola, lud) lub ulubiony drink Ernesta Hemingwaya – El Mojito (połączenie białego rumu, mięty, cukru, cytryny i wody).

Hiszpanie przywieźli na Kubę katolicyzm, a Afrykańscy niewolnicy – wierzenia przodków. Dziś na Kubie elementy obu religii przemieszały się, tworząc nową mieszankę – wspomnianą wcześniej santerię. W domach obok obrazów Jezusa czy Matki Boskiej spotyka się ołtarzyki ku czci bóstw santerii. Przed ołtarzykami Kubańczycy palą cygara, wierząc, że ich dym zanieśnie do nieba modlitwy.

Wielu Kubańczyków wierzy, że gdy mają problemy, pomoże im polewanie się wodą zebraną podczas deszczu, albo kąpiel w wannie z białymi kwiatami. Biał to znak czystości, braku zmartwień. Białe kwiaty stawiają wszędzie: w domach, sklepach i na biurkach w pracy. W poniedziałki najchętniej zakładają ubrania właśnie w tym kolorze, aby wszystko dobrze się zaczęło i tydzień minął dobrze. W środy sięgają po fiolet – barwę symbolizującą siłę, a w soboty wybierają czerwień – kolor namiętności¹¹.

Każdy, kto przebywa na wyspie, nie może z niej wyjechać, nie zobaczywszy wcześniej kilku ciekawych miejscowości. Należą do nich: miasto Hawana ze słynną Rewią Tropikana i kolonialną architekturą, oraz kurorty turystyczne Matanzas, La Habana i najsłynniejszy z nich - Varadero.

Wszystkie z wymienionych miejscowości cieszą się opinią miejsc, gdzie można świetnie się bawić i zakosztować niecodziennego życia, spędzając czas w kubańskich kasynach,

¹¹ www.travelplanet.pl

regionalnych knajpkach i klubach, w których rozbrzmiewają karaibskie rytmy, a rozbawiony tłum tańczy salsę.

Poza kurortami napotkamy krajobrazy, które na zawsze pozostają w pamięci - dzięki terenom puszczy porośniętej palmami, wielokilometrowe równiny i pola trzciny cukrowej oraz pasma górskie Cordillera de Guaniguanico, Guamhaya i Sierra Maestra.

To, co na Kubie budzi respekt i zachwyt, to małe indiańskie wioski, dzisiaj utrzymane w stylu kolonialnym. Największą tego typu atrakcją jest wioska w Guamie. Pierwsi osadnicy na te tereny dotarli już ok. 2000 r. p. n. e. W Guamie zrekonstruowano chaty indiańskie z liści palm, rzeźby z motywami życia rybaków, zbieraczy i myśliwych - pierwszych mieszkańców Kuby¹².

2.2. Regiony koncentracji ruchu turystycznego

Ruch turystyczny na wyspie koncentruje się w regionach: Hawana, Varadero, północne Ciego de Avila, północne Camaguey, północne Holguin, północne Oriente, Cienfuegos, Sancti Spiritus.



Mapa 3 – **Prowincje Kuby**

Źródło: www.cubatravel.com

¹² www.travelplanet.pl

Hawana

Stara Hawana - ta najstarsza część miasta, nazywana jest przez miejscowych La Habana Vieja. Znajdują się tu piękne, stare budynki o ciekawej architekturze, muzea, restauracje, stylowe kafejki, kolonialne kościoły, nocne kluby, urokliwe bary. Jednak dzielnica ta jest bardzo zaniedbana, zniszczona, ulice wyboiste, chodniki dziurawe jak ser szwajcarski. La Habana Vieja wpisana jest na listę światowego dziedzictwa UNESCO.

Do obowiązkowych atrakcji turystycznych należy twierdza El Morro i Fort Cabana. Pełna nazwa brzmi El Fortaleza de los Tres Reyes del Morros. Zbudowana została w 1563 roku. W twierdzy znajduje się charakterystyczna latarnia morska (zbudowana znacznie później, bo w XIX wieku). Ciekawostką (jedynie architektoniczną) jest 60 armat wycelowanych w morze. Niedaleko od twierdzy znajduje się forteca San Carlos de la Cabaña - dawne więzienie. Dla turystów w niektóre dni odbywają się strzały z armat.

W Starej Hawanie znajduje się także jedna z najstarszych fortec w obu Amerykach (zbudowana w 1577 roku). Jest to El Castillo de la Real Fuerza. Obecnie mieści się w niej kwatera UNESCO, siedziba Archiwum Biblioteki Narodowej, galeria sztuki i muzeum broni. Jako ciekawostkę należy powiedzieć, że wizerunek wieży wznoszącej się w Castillo de la Real Fuerza jest oficjalnym logo słynnego na całym świecie rumu "Havana Club".

Innymi atrakcjami turystycznymi Starej Hawany są Plaza de Armas (najstarszy plac miasta), barokowy Palacio del Segundo Cabo (obecnie siedziba Ministerstwa Kultury, Kubańskiego Instytutu Książki i księgarni Bella Habana), Palacio de los Capitanos Generales (siedziba Muzeum Miejskiego), Calle Obispo (główny deptak Starej Hawany), Casa de los Arabes i Casa de Africa (Dom Arabski i Afrykański, bogate zbiory z kultury arabskiej i afrykańskiej na wyspie).

Po drugiej stronie Plaza de la Catedral znajduje się Palacio de los Marqueses de Lombillo z XVIII wieku (obecnie Muzeum Edukacji). W tym rejonie mieści się także: Palacio del Marques de Arcos oraz Palacio del Conde de Casa Bayona (obecnie Muzeum Sztuki Kolonialnej). W pobliżu warto odwiedzić jeszcze: Palacio del Marques de Aguas Claras z jego piękną restauracją, El Patio (miejsce częstych pokazów muzycznych). Do najpiękniejszych miejsc w starej Hawanie należy na pewno bulwar Paseo, wzorowany na madryckim Prado. Ma tu swoją siedzibę Teatr im. Frederico Garcii Lorci, luksusowy hotel Inglaterra, El Capitolio (Kapitol), oraz dziewiętnastowieczna La Fuente de la India (Fontanna Indianki). Dla zainteresowanych rewolucyjną historią Kuby godne polecenia są przede wszystkim Memorial Granma (miejsce przechowywania słynnego jachtu, na którym Fidel

Castro wylądował na Kubie w 1959 roku), oraz Muzeum Rewolucji z interesującymi rewolucyjnymi eksponatami.

Nowa Hawana - główną atrakcją nowej Hawany jest słynna, sześciokilometrowa promenada Malecón. Jest pięknie usytuowana, łączy starą i nową Hawanę. Biegnie wzdłuż hawańskiego brzegu Oceanu Atlantyckiego od fortecy Castillo de la Punta do fortu Santa Dorotea de Luna de la Chorrera (obecnie restauracja i bar) w Vedado.

Do ciekawych miejsc zaliczymy: Torreón de San Lázaro (dawne stanowisko obserwacyjne z XVI wieku) oraz słynny super-ekskluzywny Hotel Nacional de Cuba (miejsce pobytu Franka Sinatry, Winstona Churchilla, Marlona Brando czy Grahama Greena) - luksusowy przybytek wzniesiony w złotych latach 30., w swych bliźniaczych wieżach nadal kryje blaski dawno minionej epoki.

Do nowocześniejszych atrakcji turystycznych nowej Hawany należą: Plaza de la Revolucion, Che Memorial – górujący nad Plaza de la Revolucion monumentalny pomnik kubańskiego bohatera narodowego Muzeum Napoleona, Uniwersytet Hawański, a także cmentarz Cristobal Colón. Szczególnie cmentarz godny jest polecenia. Zbudowany w charakterystycznym południowoamerykańskim stylu, z pięknymi grobowcami, mauzoleami, dziwnymi grobami w kształcie piramid, fortec, miniaturowych pałaców itp.

Kolejne atrakcje to: Fabrica de Tabacos Partagas (fabryka cygar), Museo Nacional de Bellas Artes – jedno z nielicznych w Hawanie muzeów o międzynarodowym formacie, Museo Ernest Hemingway - dawna rezydencja amerykańskiego pisarza, która pozwala poznać prawdziwy obraz jego życia na Kubie, oraz daje okazję do podziwiania niezapomnianych widoków miasta.

No i oczywiście nie możemy zapomnieć o słynnym kabarecie Tropicana - Mekce turystów przybywających do Hawany. Znajduje się w dzielnicy La Ceiba - 15 min. Od centrum. Oprócz tego klubu jest wiele mniejszych, a może i ciekawszych klubów nocnych, gdzie można posłuchać pięknej muzyki kubańskiej¹³.

Temperatura powietrza w dzień:											
styczeń	luty	marzec	kwiecień	maj	czerwiec	lipiec	sierpień	wrzesień	październik	listopad	grudzień
26	26	27	28	29	30	31	31	31	29	27	26
Temperatura powietrza w nocy:											
styczeń	luty	marzec	kwiecień	maj	czerwiec	lipiec	sierpień	wrzesień	październik	listopad	grudzień
18	18	19	21	22	23	23	24	23	23	21	19

¹³ www.wycieczki.interia.pl

Liczba godzin słonecznych:											
styczeń	luty	marzec	kwiecień	maj	czerwiec	lipiec	sierpień	wrzesień	październik	listopad	grudzień
8	9	10	10	10	10	10	10	8	8	8	7

Tabela 3 – Warunki klimatyczne w Hawanie

Źródło: www.travelplanet.pl

Varadero

To miasteczko zostało niemal zupełnie zdominowane przez przemysł turystyczny – na liczącym 25 km długości półwyspie nie ma miejsca, z którego nie byłoby widać jakiegoś hotelu. Praktycznie cały północny brzeg tego wąskiego pasa ziemi zajmują plaże ze wspaniałym jasnym piaskiem, powszechnie uważane za najlepsze na Kubie. Obmywają je spokojne niebieskozielone wody, tworząc zadziwiającą turkusową barierę pomiędzy lądem a Cieśniną Florydzką. Dla dopełnienia obrazu trzeba dodać, że z każdego miejsca można w ciągu 10 minut dojść piechotą na plażę, bowiem szerokość półwyspu prawie nigdzie nie jest większa niż pół kilometra.

Do czasu rewolucji kubańskiej było to jedno z najbardziej znanych i prestiżowych kąpielisk na Karaibach, przyciągające bogatych Amerykanów. We wschodniej części półwyspu najłatwiej zauważyć zmiany – powstałe tam pięcio- oraz czterogwiazdkowe hotele zajmują większość terenu, i wyłącznie tam buduje się nowe obiekty. Życie Varadero nadal w zbyt wielkim stopniu koncentruje się wokół tych większych i nowszych obiektów z dala od centrum; w samym mieście w ostatnich latach nie otwarto żadnego nowego klubu.

Szczególnie warto wspomnieć o dwóch hotelach: Melia Las Americas i Melia Varadero – obiektach o najciekawszej architekturze w Varadero, które warto obejrzeć nawet wtedy gdy się w nich nie mieszka.

Zdecydowana większość osób przybywa do Varadero tylko i wyłącznie ze względu na plażę. Półwysep oferuje także najlepsze na Kubie warunki do uprawiania sportów wodnych, w tym trzy przystanie jachtowe i dwa kluby nurkowe. Każda przystań zaprasza do nurkowania, a także organizuje wyprawy wędkarskie i wycieczki łodziami. W okolicach Varadero jest ponad trzydzieści ciekawych miejsc do nurkowania, w tym 40-metrowa łódź, która zatонуła podczas II wojny światowej i teraz stanowi schronienie dla ryb. Najciekawsze miejsca nurkowie znajdą pomiędzy wysepkami rozrzuconymi na północny zachód od półwyspu, gdzie trzeba płynąć łodzią przez mniej więcej godzinę. Po pokonaniu 5 km w przeciwną stronę, wzdłuż wybrzeża Matanzas na południowy zachód od Varadero, natrafia się

na dwukilometrowy fragment rafy koralowej, zamieszkiwany między innymi przez papugoryby¹⁴.

Miłośników zwiedzania z pewnością zainteresuje fakt, że w pobliżu Varadero znajdują się Jaskinie Pirackie z malowidłami ściennymi sprzed 3200 lat. Legenda głosi, że niegdyś były one kryjówką piratów i że do dziś schowane są tam złupione skarby¹⁵.

Temperatura powietrza w dzień:											
styczeń	luty	marzec	kwiecień	maj	czerwiec	lipiec	sierpień	wrzesień	październik	listopad	grudzień
25	26	27	29	30	30	30	31	30	28	26	26
Temperatura powietrza w nocy:											
styczeń	luty	marzec	kwiecień	maj	czerwiec	lipiec	sierpień	wrzesień	październik	listopad	grudzień
16	17	17	19	21	22	22	22	22	21	19	18
Liczba godzin słonecznych:											
styczeń	luty	marzec	kwiecień	maj	czerwiec	lipiec	sierpień	wrzesień	październik	listopad	grudzień
8	9	10	10	10	10	10	10	8	8	8	7

Tabela 4 – Warunki klimatyczne w Varadero

Źródło: www.travelplanet.pl

Trinidad

To miasteczko jest wielką atrakcją turystyczną Kuby; leży w prowincji Sancti Spiritus. Urzeka cudowną architekturą, zachowaną dzięki wpisaniu na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Przyrodniczego UNESCO. Ducha przeszłości można poczuć w wielu innych miastach, jednak Trinidad jest wyjątkowe ze względu na przepiękne centrum. Brukowane uliczki (wyłączone z ruchu kołowego), dachy kryte czerwoną dachówką oraz liczne kolonialne rezydencje tworzą niezwykle spójną i niepowtarzalną całość. Spacerując po dzielnicy kolonialnej można się poczuć jak w dużej i zamożnej wiosce, zwłaszcza że konie są tak samo powszechnym widokiem, jak samochody. W innych zakątkach miasta nie ma żadnych atrakcji turystycznych, ale wystarczy zapuścić się w nowsze dzielnice, by poczuć prawdziwą atmosferę miasta.

¹⁴ www.travelplanet.pl

¹⁵ www.wycieczki.interia.pl

W Trinidad łatwo zrozumieć, co znaczy tak typowa dla Kuby zwarta społeczność. Miasto liczy zaledwie ok. 70 tys. mieszkańców, jest więc stosunkowo nieduże, a życie skupia się wokół *casas particulares*, w których zwykle zatrzymują się turyści. Większość tych obiektów jest usytuowana na obrzeżach kolonialnego śródmieścia. Zaskakująco wielu mieszkańców pracuje w turystyce – jedni wynajmują pokoje, inni jeżdżą prywatnymi taksówkami, jeszcze inni są kelnerami w restauracjach czy strażnikami w muzeach.

Do Trinidad warto przyjechać w czasie święta *Semana Santa*. W ciągu dziewięciu dni poprzedzających Wigilię odbywają się uroczyste obchody – ulicami ciągną liczne barwne procesje ze świecami, ludzie śpiewają kolędy, a dzieci przebrane za Maryję i Józefa objeżdżają ulice na osiołkach, odtwarzając biblijną scenę poszukiwania noclegu.

Z Trinidad niedaleko jest do wielu największych atrakcji prowincji; miasto leży w pobliżu Valle de los Ingenios (miejsca, w którym rodziły się fortuny plantatorów trzciny cukrowej), karaibskich plaż na Península de Ancón, oraz zielonych stoków w rejonie górskiego kurortu Topes de Collantes¹⁶.

Wśród atrakcji tego miasta i sąsiadujących z nim miejscowościami w prowincjach centralnych, należy także wspomnieć o: Plaza Mayor – placu z ogrodami w samym sercu starówki Trinidadu, otoczonego kolorowymi kolonialnymi domami mieszczącymi muzea i galerie; Topes de Collantes – wspaniałym parku narodowym zapewniającym doskonałe warunki do wypraw pieszych - trasy biegną po stromych, zalesionych stokach Sierra del Escambray; Jardin Botanico de Cienfuegos – bujnym ogrodzie botanicznym chlubiącym się jedną z najbogatszych kolekcji roślin tropikalnych na całej Kubie; Museo Memorial al Che – najbardziej uczęszczane muzeum w Santa Clara, poświęcone wielkiemu rewolucjonście, zarazem przybranemu synowi miasta¹⁷.

Trudno zatem nie zauważyć, że Trinidad to chyba najlepsza baza dla wszystkich, którzy chcą poznać różne oblicza kubańskiego krajobrazu.

Pinar del Rio

To miejscowość położona 200 km na zachód od Hawany, która słynie głównie z pięknych widoków oraz licznych pól uprawnych tytoniu. Pinar del Rio uważa się za światowe

¹⁶ www.travelplanet.pl

¹⁷ www.przewodnik.onet.pl

centrum uprawy i produkcji tytoniu, gdzie możemy podpatrzeć cały proces przygotowania najznakomitszych kubańskich cygar. To właśnie w miejscowościach takich jak San Juan czy Martinez, przyjaźni farmerzy pokażą nam i zdradzą tajemnicę sadzenia, uprawiania i suszenia najlepszego tytoniu. Tutaj podziwiać możemy przede wszystkim wspaniałą naturę kubańską:

- * Las Terrazas i hotel Moka – bajkowy zakątek, z którego można sobie urządzać przyjemne wycieczki leśnymi szlakami

- * Soroa – wodospad, ogrody i punkty widokowe w rejonie ładnej wioski

- * Vinales – nieziemsko piękna dolina, z której urodą nie może się równać żaden inny zakątek na Kubie; mnóstwo atrakcji – od osobliwych mogote i prehistorycznych jaskiń, po senną wioskę na dnie doliny

- * Caverna de Santo Tomas – największy kompleks jaskiń na Kubie; osiem poziomów pieczar i tuneli

- * Cayo Jutias – niemal dziewicza wysepka, która powoli zyskuje coraz większą popularność; warto tam zajrzeć póki nie jest za późno

- * Maria La Gorda – plaże i lasy na zachodnim krańcu Kuby mogą się nie wydawać na tyle interesujące, by podejmować aż tak daleką wyprawę, ale nagrodą dla dociekliwych jest spokój, cisza i fenomenalne miejsca do nurkowania¹⁸.

Isla de la Juventud i Cayo Largo

Zarówno tą największą wyspę głównego lądu Kuby jak i te mniejsze niewątpliwie cechuje to, iż wszystkie są piękne i posiadają wspaniałe plaże i krystalicznie czyste wody, tworząc istny raj dla turystów. Od tych bardziej uczęszczanych do maleńkich zapomnianych rajów tworzą one wspólnie nowe oblicze Kuby. Otaczające je rafy koralowe, bujna tropikalna roślinność i wspaniałe wielkie żółwie morskie składające jaja na ich wybrzeżach pozwalają nam poczuć się jak w krainie baśni. Z pośród tysiąca wysp zdecydowanie polecieć można: Cayo Levisa, Cayo Guillermo, Cayo Largo, Cayo Coco, Cayo Saetia i Cayo Las Brujas, na których to poznamy prawdziwy smak Kuby i Karaibów. Na największej z wysp - Cayo Coco -

¹⁸ www.przewodnik.onet.pl

niedawno otwarto lotnisko międzynarodowe, a na Cayo Guillermo - 11 luksusowych hoteli. Wedle ekspertów w niedalekiej przyszłości będzie to najpopularniejszy kurort na Karaibach.

Turyści zapewne zainteresują się:

- * Museo Provincial w Nueva Gerona – prezentacja głównie morskiego dziedzictwa Isla de la Juventud w najstarszym budynku miasta
- * Casa de Vino Mayorking – oryginalny bar, w którym podają wina z owoców tropikalnych, takich jak grejpfruty czy banany
- * Museo de Presidio Modelo – obiekt o niesamowitej atmosferze i złowrogiej historii: ogromne “więzienie modelowe” - dziś opuszczone i zdewastowane
- * La Jungle do Jones – znany ogród botaniczny: bujna zieleń, kwiaty i drzewa z całego świata
- * Cuevas de Punta del Este – zabytki sztuki prekolumbijskiej na ścianach jaskiń, w których chronili się Indianie Siboney
- * Punta Frances – odległy zakątek Isla de la Juventud z najlepszą na wyspie plażą
- * Ogrody koralowe – cudowne koralce, a także żółwie morskie i kolorowe ryby tropikalne w płytki, przejrzystych wodach wokół Cayo Largo

Santiago de Cuba i Granma

Santiago de Cuba to piękne miasto otoczone górami Sierra Maestra, które przechodzą stopniowo ku Morzu Karaibskiemu. Santiago to miasto wzniesień, po których wiją się małe barwne uliczki tworzące jego wyjątkowy klimat. Charakterystyczne jest tutaj także przemieszanie się ludności hiszpańskiego pochodzenia z francuską, (pochodzącą z Indii Zachodnich), która dzięki wielokulturowości nadała swoisty klimat temu regionu. Liczne festiwale, tętniące życiem nocne, jak i wspaniała i przyjazna ludność nadają duży rozdzźwięk temu miastu. Do atrakcji zaliczyć można:

- * Hotel Casa Granda – elegancki hotel przy najpiękniejszym parku w Santiago; bar na dachu pozwala wczuć się w atmosferę miasta

- * Karnawał w Santiago – nikt nie potrafi bawić się lepiej niż mieszkańcy Santiago, zwłaszcza podczas lipcowego karnawału
- * Casa de la Trova w Santiago – tu można posłuchać autentycznej kubańskiej muzyki
- * El Castillo del Morro San Pedro de la Roca – XVII-wieczna kamienna twierdza zbudowana na wysokich skałach tuż obok Santiago, które miała chronić przed atakami piratów
- * Museo de la Lucha Clandestina – wiernie odbudowany XVIII-wieczny dom kryje fascynujące zbiory, pomagające zgłębić historię kubańskiej rewolucji
- * Góry Sierra Maestra – najwyższe szczyty kraju zachęcają do wycieczek
- * Playa Las Coloradas – miejsce gdzie Fidel Castro, Che Guevara i inni rewolucjoniści opuścili jacht “Granma”
- * El Guafe – warto się wybrać na wycieczkę ścieżką przyrodniczą po parku, by obejrzeć dawne rzeźby naskalne

Ciego de Avila i Camaguey

Przez wschodnie miasto - Camaguey przebiega kubański odcinek słynnej Drogi Panamerykańskiej (Carretera Central), która łączy obie Ameryki i liczy w sumie ponad 30 tys. km. Miasto słynie ze starych hiszpańskich kościołów (w jednym z nich znajduje się najstarszy kolonialny przedmiot kultu w Ameryce Łacińskiej - ważący ponad 250 kg sarkofag zdobiony setkami srebrnych dzwoneczków), jest wśród nich katedra z XVII w. i nieco młodsza wieża Merced. Ponadto zachwyca natura:

- * Laguna de Redonda – idealne miejsce na przejażdżkę łódką lub na ryby, parę kroków od Moron
- * Loma de Cunagua – ptasi raj na wzgórzu, samotnie wyrastającym ponad bezkresną nizinę
- * Kemping Boqueron – piękny zielony zakątek na głębokiej prowincji, wart trudu jaki wiąże się z dojazdem

- * Wyspy koralowe północnego wybrzeża – cudowne warunki do nurkowania w rejonie jednej z najdłuższych raf koralowych na świecie
- * Playa Pilar – przepiękna plaża na zachodnim krańcu Cayo Guillermo, rozślawiona przez Hemingwaya
- * Hotel Colon – bogactwo form artystycznych pięknego hotelu z epoki amerykańskiej prohibicji w centrum Camaguey, obecnie po mistrzowsku odrestaurowanego
- * Plaza de San Juan de Dios – wdzięczny plac starego Camaguey, z wypielegnowanymi perełkami architektury

Północne Oriente

- * Holguin – eleganckie parki i kosmopolityczna atmosfera plus jedna z najlepszych restauracji na Kubie poza Hawaną
- * Gibara – nieopodal tego prześlicznego miasta znajdują się Cavernas de Panadernos - zespół wspaniałych wapiennych jaskiń
- * Playa Guardalavaca – perła wybrzeża północnego Oriente: ponad półtora kilometra białego jak cukier piasku
- * Aldea Taina – zrekonstruowana wioska Taino - doskonała okazja do poznania prekolumbijskiej kultury neolitycznej
- * Villa Pinares de Mayari – hotel otoczony lasami sosnowymi ze wspaniałymi wodospadami i jeziorami; wokół ciągną się pasma górskie, a wszędzie panuje kojąca cisza
- * Baracoa – tętniące życiem niewielkie miasteczko nieopodal południowo-wschodniego krańca wyspy; na południe ciągną się zielone pasma górskie
- * El Yunque – łatwy do zdobycia szczyt słynący z rzadkich gatunków storczyków i paproci; wspomina go w dzienniku pokładowym Krzysztof Kolumb¹⁹.

¹⁹ www.przewodnik.onet.pl

2.3. Dostępność komunikacyjna

Jakie problemy napotykają touroperatorzy i turyści przy wyjeździe na Karaiby? Bardzo dokładnie wyjaśnia ten problem autor artykułu „Czarterem na Karaiby” Tomasz Rudomino. Wg niego, kierunki karaibskie – w tym Kuba, Dominikana czy Meksyk - budzą bardzo duże zainteresowanie polskich biur podróży, głównie ze względu na stale rosnącą liczbę chętnych.

Cyfry mówią same za siebie: pięć tysięcy Polaków ma wkrótce odwiedzić Kubę, a ponad dziesięć Dominikanę. Jedna z polskich grup wyjeżdżających w minionym roku na Arubę liczyła dwieście osób. Autor twierdzi, że liczby te mogłyby spokojnie wzrosnąć, gdyby nie kłopoty z przelotami; biorąc za przykład Kubę, która oferuje najlepsze warunki na Karaibach. Plaże w Varadero, Cayo Coco czy Cayo Largo mogą z powodzeniem konkurować z tymi na Mauritiusie czy Seszelach, poza tym Kuba gwarantuje profesjonalny serwis i zarządzane przez Hiszpanów, Włochów, Kanadyjczyków liczne hotele o standardzie na światowym poziomie.

Kłopot z turystami z Polski jest ściśle określony: jak dotąd mogą oni latać na Kubę tylko za pośrednictwem biur oferujących wyloty m.in. z Niemiec czy Wielkiej Brytanii. Dla polskich samolotów Kuba jest nieosiągalna.

Wg Tomasz Rudomino „... Nawet gdyby udało się połączyć Varadero z Cancun w Meksyku sprawa wygląda bardzo poważnie ... samoloty lądujące na Kubie nie mogą z powodu embarga przez kilka następnych miesięcy latać do USA. Ogranicza to więc bardzo poważnie liczbę samolotów, dla każdego liczącego się przewoźnika. Giganci, tacy jak Lufthansa, Air France mogą sobie pozwolić na podzielenie własnej floty. I tak samoloty latające na Kubę, mogą przenosić się następnie na Seszele, albo Mauritius, albo gdzie indziej byle nie do USA. Kubańczycy idąc tym tropem sami wydzierżawili, choć nieco na innych zasadach samoloty AOM. Siedem międzynarodowych lotnisk na tej wyspie przyjmuje codziennie stada maszyn z całego świata. Wypluwa się z tych maszyn potężna masa turystów i rozjeżdża we wszystkich kierunkach ... W branży mówi się od dawna o projekcie wygenerowania czarteru na trasie Warszawa - Varadero - Cancun. Świetnie łączyłby on zainteresowania klientów i odpowiadałby na niezłą ofertę jakie posiadają polskie biura podróży. Na razie musiałby to być jednak samolot spoza floty LOT-u, a nie wiadomo jednak czy szacunki robione przez biura podróży odpowiadałyby kosztom takiego przedsięwzięcia. Potężny transatlantyk musiałby zabierać jednorazowo ponad 300 osób w cyklu tygodniowym, by taka operacja się udała, a nie wiadomo czy z przyczyn technicznych jedna maszyna

mogłaby obsłużyć jedną destynację. Dwie nie wchodzi w rachubę. Takiej liczby turystów z samej Polski nikt nie wygeneruje. Musiałaby to być cena dumpingowa. A do takiej akcji nie przyłączyłyby się ani biura niemieckie (TUI, Neckermann), ani szwedzkie (Ving), ani szwedzko -niemieckie (Scan Holiday)”.

Aktualnie na Kubę lata z Europy: Condor (Niemcy – z Frankfurtu, Monachium, Drezna, Berlina), Lauda (Austria – z Wiednia), Air France (Francja – z Paryża), Iberia (Hiszpania – z Madrytu), lata również Air Europa. Jest więc mnóstwo możliwości dotarcia na Kubę, co nie zmienia faktu, że dla Polaków jest to nieco uciążliwe.

Kubańscy touroperatorzy znając te wszystkie realia proponują wakacje łączone: trochę na Kubie, trochę na innych wyspach. Wszystkie techniczne sprawy, związane z łączeniem destynacji biorą na siebie. Partnerzy mają jedynie dostarczyć odpowiednią liczbę turystów. Propozycje takie to np. Kuba (Varadero) – Meksyk (Cancun), Kuba (Varadero) – Wyspy Bahama (Nassau), czy Kuba – Jamajka, Kostaryka i Dominikana.

Kilka biur podróży w Polsce oferuje wyloty na Jamajkę prosto z Kuby, ale nie jest to jeszcze popularny sposób na łączenie kilku karaibskich miejsc w umiarkowanej cenie.

Inny sposób na zobaczenie kilku miejsc oferują także linie morskie. Wielkie statki pływają pomiędzy wyspami, od Gwadelupy, Bahama po Arubę i Cozumel, lecz wycieczki te są bardzo drogie i mogą dla niektórych być nudne. Dodatkowo w większości omijają Kubę, gdyż startują z Miami, a jak wiadomo stosunki Kuby z USA są bardzo negatywne. Polacy, żeby zaokrętować się na takim krążowniku muszą mieć jeszcze wizę amerykańską, o co się trzeba postarać (na Kubę wiz nie potrzeba). Jedynym obligatoryjnym kosztem dla turysty jest taksa lotniskowa wynosząca 20 USD²⁰.

Na Kubie dostępnych jest 17 portów lotniczych: 10 dla międzynarodowych operatorów m.in. w: Hawanie, Matanzas, Camaguey, Santiago de Cuba, Holguin.

²⁰ www.travelplanet.pl



Mapa 4 – Lokacja lotnisk międzynarodowych na Kubie

Źródło: www.gocuba.ca

Poniżej przedstawiam tabelę, w której zamieszczone są linie lotnicze mające w swej ofercie przeloty na Kubę.

Airlines

1. Aeromèxico	16. Iberia
2. Aeropostal	17. Lacsa
3. Air Europa	18. Lauda
4. Air Europe	19. LTU International Airways
5. Air France	20. Lufthansa
6. Air Jamaica	21. Martinair
7. Air Liberte	22. Mexicana
8. Air Transat	23. Spanair
9. American Airlines	24. Taca
10. American Eagle	25. Tame
11. Condor	26. United Airlines
12. Continental	
13. Copa	
14. Cubana de Aviación	
15. Distal	

Tabela 5 – Połączenia lotnicze z Kubą

Źródło: www.cubatravel.cu

Podstawowe informacje:

- * lotniska: 165 (w tym 70 z brukowanym pasem startowym)
- * porty lotnicze z terminalem: 3 (Cienfuegos, Havana, Matanzas)
- * flota handlowa: 12 statków
- * linie kolejowe: 4,226 km.
- * drogi: 60,858 km.²¹

Podróżowanie po wyspie może odbywać się kilkoma sposobami:

Samochodem: Kuba chlubi się najbardziej rozległym systemem dróg, wypożyczenie samochodu jest najłatwiejszym oraz najtańszym sposobem zobaczenia kraju. Dobrym środkiem transportu jest także autostop zwany lokalnie „*hacer botella*”. Rządowe samochody mogą legalnie podwozić autostopowiczów, jeżeli mają oni pokój w mieście. Ponadto na głównych drogach stoją mężczyźni w żółtych strojach z transparentami, aby zorganizować Kubańczyków czekających na autostop.

Na wyspie funkcjonują wypożyczalnie samochodów:

- Autos Transtur
- Caribe Fiesta Cuba
- HavanaRentaCar.com
- Micar
- Rex
- Transtur Taxi Online
- Viazul

Samolotem: Linie AeroCaribbean i Cubana posiadają rozległą sieć lotów krajowych, które obsługują wszystkie centralne regiony. Loty krajowe nie są drogie, lecz ceny cały czas rosną. Większość lotów krajowych odbywa się małymi śmigłowcami i są 25% tańsze, jeżeli podczas rezerwacji okażemy międzynarodowy bilet.

Pociągiem: Linie kolejowe bardzo straciły na popularności w ciągu ostatnich lat. Pomimo tego, iż są tanie, wygodne i łączą wszystkie centralne miejsca w kraju to większą

²¹ www.cia.gov (dane z 2007 roku)

popularność mają autobusy. Kubańczycy planują budowę nowej luksusowej kolei, która jak twierdzi pomysłodawca będzie rywalizować z Orient Ekspressem.

Autobusem: Krajowa linia autobusowa “*Asociaciones de Transportes por Omnibus*” (Astro) łączy stolice prowincji i wiele małych miasteczek dwa razy dziennie. Zagraniczni turyści mogą cieszyć się pewnym priorytetem, jeżeli chodzi o autobusy Astro - w większości stacji autobusowych można dostać cztery miejsca za jednego dolara. Funkcjonuje jeszcze jedna konkurencyjna linia Viazul, która żąda od pasażerów zapłaty tylko w dolarach. Biznes transportowy został w większości przejęty przez prywatne ciężarówki, szczególnie we wschodniej Kubie.

2.4. Łączność

Kuba posiada sieć telefoniczną, gwarantującą komunikowanie się z każdym krajem na świecie. W poniższej tabeli przedstawione są numery kierunkowe do poszczególnych prowincji kubańskich.

Pinar del Río , Provincial capital	82
Valle de Viñales	8
La Habana country's capital	7
Matanzas , Provincial capital	45
Varadero	45
Playa Girón y Playa Larga	45
Santa Clara , Provincial capital	42
Remedios	42
Caibarién	42
Cienfuegos , Provincial capital	432
Sancti Spiritus	45
Sancti spiritus , Provincial capital	41
Trinidad	419
Topes de Collantes	42
Ancón	419
Ciego de Ávila , Provincial capital	33
Sancti Spiritus	33
Morón	335
Camagüey , Provincial capital	32
Playa Santa Lucía	32
Florida	32
Playa Covarrubias	31
Las unis , Provincial capital	31
Holguín , para toda la provincia	24
Granma , para toda la provincia	23
Santiago de Cuba , Provincial capital	22
Baracoa	21

Tabela 6 – Numery kierunkowe do poszczególnych prowincji Kuby

Źródło: www.cubaweb.cu

Podstawowe informacje:

* linie telefoniczne w użyciu: 972,900

* telefony komórkowe w użyciu: 152,700

* numer kierunkowy: 53

* domena narodowa: .cu

* dostawcy Internetu: 3,388

* użytkownicy Internetu: 240 000 (prywatni użytkownicy nie mogą kupować komputerów i korzystać z Internetu bez specjalnego upoważnienia; cudzoziemcy mogą korzystać z Internetu w dużych hotelach lecz poddawani są szczegółowej kontroli)²²

²² www.cia.gov (dane z 2006 roku)

3. Analiza rynku turystycznego Kuby

3.1. Rynek recepcji turystycznej

W rejonie Karaibów działa organizacja zajmująca się tamtejszym przemysłem turystycznym - *Caribbean Tourism Organization* (CTO). Dzięki raportom, statystykom i analizom opracowywanym przez CTO dostępnych jest wiele danych dotyczących regionalnej turystyki, także turystyki na Kubie.

Wg CTO w rejonie Karaibów działają następujące podgrupy regionalne :

- * **OECS** (*Organization of Eastern Caribbean States*) – obejmująca: Anguilla, Antigua and Barbuda, British Virgin Islands, Dominica, Grenada, Montserrat, St Kitts and Nevis, St Lucia, and St Vincent, oraz Grenadines
- * **Other Commonwealth Countries** - The Bahamas, Barbados, Belize, Bermuda, the Cayman Islands, Guyana, Jamaica, Trinidad i Tobago, oraz the Turks and Caicos Islands
- * **Commonwealth Caribbean** – wspólnota innych krajów karaibskich
- * **Dutch West Indies** - Aruba, Bonaire, Curacao, Saba, St Eustatius i St Maarten
- * **French West Indies** - Guadeloupe i Martinique
- * **US Territories** - Puerto Rico i US Virgin Islands
- * **Other Countries** - Cancun, Cozumel, **Cuba**, Dominican Republic, Haiti, Suriname

Kolejną organizacją działającą na Karaibach jest **CARICOM** (*Caribbean Community*), która obejmuje kraje: Antigua and Barbuda, The Bahamas, Barbados, Belize, Dominica, Grenada, Guyana, Haiti, Jamaica, Montserrat, St Kitts and Nevis, St Lucia, St Vincent and the Grenadines, Suriname oraz Trinidad and Tobago.

Wszelkie dane dotyczące turystyki poszczególnych krajów na Karaibach opracowywane są zwykle wspólnie.

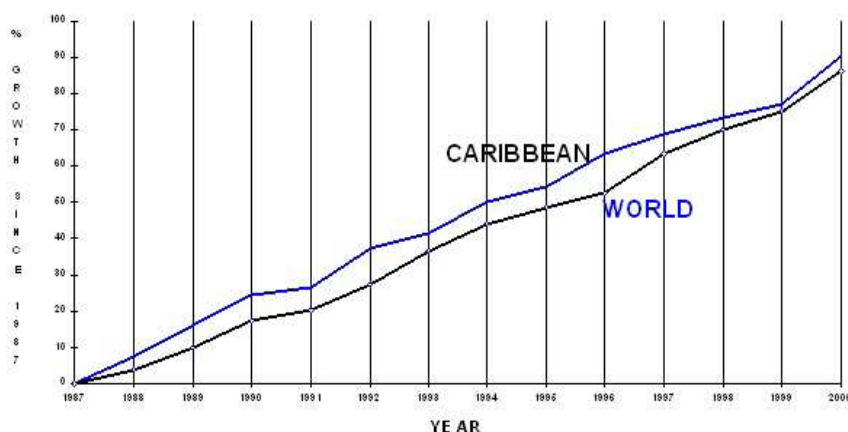
Kuba jest jednym z największych krajów, którymi zajmuje się CTO.

Wg World Tourism Organization (WTO) Karaiby od wczesnych lat 60-tych notują coraz większą liczbę turystów odwiedzających ten region. Od 1960 r. – kiedy to liczba turystów wynosiła 69 mln. – poprzez 160 mln. odwiedzających w 1970 r. – aż do 698,8 mln. turystów w 2000 roku. Liczby te obrazują kontynuację wzrostu podróży na całym świecie, z

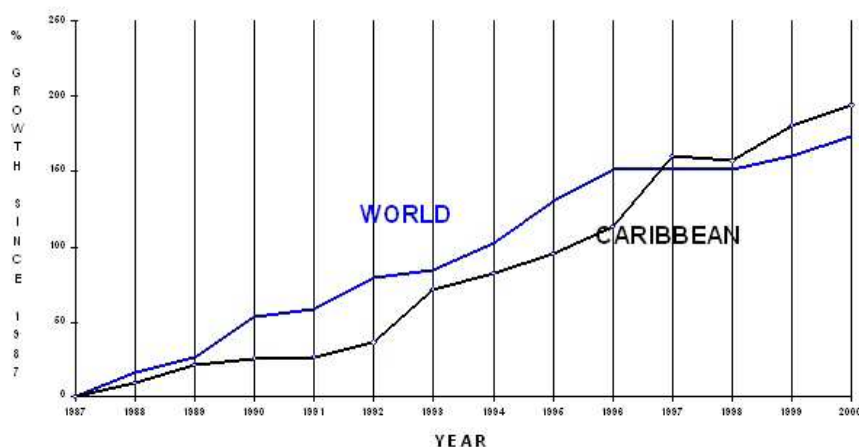
wyjątkiem okresu kryzysu naftowego w 1980 roku i Wojny w Zatoce. Pod koniec dekady (pomiędzy 1990-2000) liczba przyjazdów na świecie wzrosła o 52,8% (rocznie o 4,3%). W tym samym czasie światowe dochody wzrosły o 77,7% do 475,9 bln. \$.

Jednocześnie sam region Karaibów zanotował 58,4% wzrost przyjeżdżających w latach 1990-2000 (rocznie – 4,7%). Był to jak widać odrobinę większy wzrost przyjazdów w porównaniu do rynku światowego, dzięki czemu region ten uplasował się zaraz za Europą, która zanotowała wzrost o 9,1%.

INTERNATIONAL & CARIBBEAN TOURIST ARRIVALS
GROWTH PERFORMANCE 1987-2000



INTERNATIONAL & CARIBBEAN TOURISM RECEIPTS
GROWTH PERFORMANCE 1987- 2000



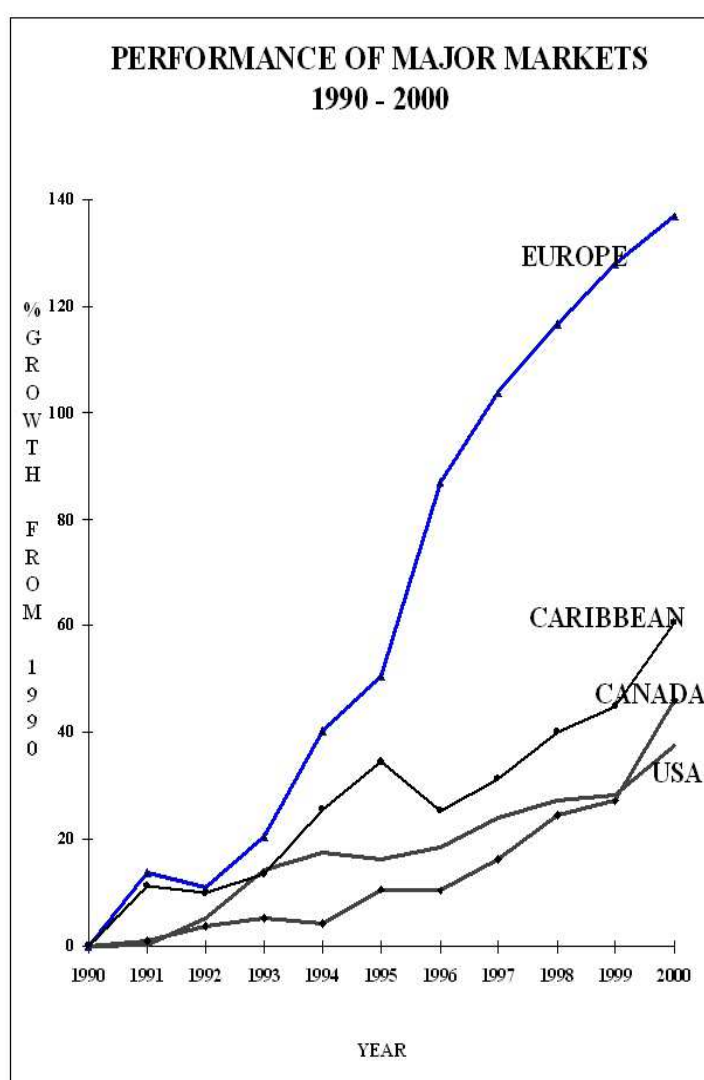
Note: Curacao is not included in the data between 1987 and 1990

Wykres 1a – Porównanie przyjazdów turystów na świecie i na Karaibach w latach 1987-2000

Wykres 1b – Porównanie wpływów z turystyki na świecie i na Karaibach w latach 1987-2000

Źródło: www.onecaribbean.org

Region Karaibów jest szczególnie popularny wśród turystów z Europy; ich liczba cały czas rośnie, przykładowo: od roku 1996 z 24,7% wzrosła w 2000 r. do 25,9%. Także Kanadyjczycy często odwiedzają ten region, Stany Zjednoczone plasują się na 3 miejscu.



Wykres 2 – Turystyka przyjazdowa na Karaibach

Źródło: www.onecaribbean.org

Pierwsze zorganizowane wycieczki pojawiły się na Kubie w latach 30-tych. Na plaży w Varadero, w klubie golfowym *du Ponta* można było wynająć apartament ze śniadaniem i opalać się na plaży. Wspaniałe plaże skusiły także mafiosów z Chicago i Nowego Jorku do inwestowania na Kubie. Początki były skromne; przy okazji eksportu melasy wybudowano wille nad brzegiem oceanu. Dzisiaj, drogą do klubu jachtowego z centrum Varadero mijamy domy do złudzenia przypominające pałace w Toskanii.

Jeszcze przed wojną zorganizowana turystyka stała się na Kubie najważniejszą, obok przemysłu cukrowego, gałęzią gospodarki. W latach 50. dochody z hoteli, klubów, parków rozrywki i restauracji przewyższyły wpływy z przemysłu ciężkiego.

U schyłku dwudziestego wieku niezaprzeczalnym faktem stały się miliony turystów, którzy odwiedzili Kubę. Ten niewiarygodny przyrost dochodu ma swoje źródła w polityce - embargo nałożone przez USA obeszli turyści, którzy za nic mają systemy i anty-systemy, są ponad podziałami i ponad politycznym układem międzynarodowym.

Kuba stała się jednym z najbardziej obleganych krajów świata. Niewiarygodna jest liczba wciąż powracających na Kubę turystów. Na pewno wpływ na to mają ceny. Kuba jest stosunkowo tanim krajem, pomimo że obowiązuje tu - dla turystów przede wszystkim – taryfa dolarowa²³.

Jak wspomniałam na początku rozdziału Kuba cieszyła się dużym powodzeniem wśród międzynarodowych turystów już od lat 30-tych. Kolejne okresy to wzloty i upadki tego przemysłu na wyspie, jednak zawsze stanowił on duży wkład w gospodarkę tego kraju.

Poważniejsze problemy pojawiły się po atakach terrorystycznych z 11 września - przypadkowe ofiary pochodziły z Kuby Fidela Castro, która jest jednym z najbardziej zagorzałych przeciwników Stanów Zjednoczonych od czterech dekad.

Szczególnym powodem, dla którego Kuba tak bardzo ucierpiała po 11 września jest bardzo duże uzależnienie tego kraju od waluty, jaką przywożą cudzoziemcy.

²³ www.travelplanet.pl; Relacje z podróży - Tomasz Rudomino „Kuba – mrożone daiquiri”.

Skutkiem spadku liczby przyjeżdżających turystów było zamknięcie przynajmniej 20 hoteli, liczne zwolnienia taksówkarzy i innych pracowników branży turystycznej. Ibrahim Ferradaz - minister turystyki, apelował o spokój, twierdził, że niektóre hotele są zamykane tylko chwilowo w celu renowacji, zagraniczni inwestorzy planują nowe inwestycje, a turyści niedługo powrócą jak tylko zdadzą sobie sprawę, że Kuba jest spokojnym i bezpiecznym schronieniem przed problemami tego świata.

Na Kubie, gdzie większość turystów pochodzi z Kanady i Europy, ilość ich przyjazdów spadła o 5% we wrześniu, a w październiku o 10%. Ilość przyjazdów na rok 2002 wzrósł tylko o 5%, i jest to stosunkowo niewiele w porównaniu z planowanymi wcześniej zyskami, które miały sięgnąć 12,5%.

Stawiając czoła gwałtownemu spadkowi przyjazdów turystów po 11 września, Karaiby połączyły swe siły, bezprecedensowo starając się promować turystykę, kładąc szczególny nacisk na ochronę, rodzinę i zniżki. Kluczem tej promocji był zatwierdzony program za 18 mln. dolarów, który umieścił na rynku region będący jedynym celem podróży. Karaiby reklamowały się w Stanach Zjednoczonych, innych rejonach świata, także w Europie. Dodatkowo poszczególne kraje chwaliły się swoimi promocjami.

Lata 2003-2005 to intensywna reklama w połączeniu z proponowanymi zniżkami na usługi turystyczne. Dało to efekty w postaci wzrostu przyjazdów turystów na Karaiby o ponad 19%, porównując z 16% wzrostem na całym świecie.

Należy także zauważyć, że rok 2005 był trudny dla turystyki regionalnej, co było konsekwencją częstych huraganów w 2004 roku, wzrostu kosztów paliwa, (co uderzyło przede wszystkim w linie lotnicze), inwazji Amerykanów na Irak oraz SARS.

Bazując na dostępnych danych z 31 krajów członkowskich obejmujących wszystkie państwa karaibskie, CTO szacuje, że przyjazdy do tego regionu wzrosły o 3,6% osiągając w 2005 roku 22,5 mln\$. Wzrost ten wynikał z 7,1% wzrostu w 2003 roku i 6,9% wzrostu w 2004 roku.

Wg danych CTO, Kuba jest trzecim w kolejności, najczęściej odwiedzanym przez turystów świata krajem Karaibów - w 2006 roku odnotowano 2 221 tysięcy przyjazdów. Na pierwszym miejscu plasuje się zdecydowanie Republika Dominikany (ok. 2 843 tys. turystów), kolejny kraj to Cancun w Meksyku (ok. 1 323 tys. turystów).

Ministerio del Turismo (MINTUR) – kubańskie ministerstwo turystyki opracowało następujące dane statystyczne dotyczące branży turystycznej (2006 rok):

Podstawowe założenia kubańskiego przemysłu turystycznego

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Przyjazdy międzynarodowe						
Goście	tys.1 775	1 686	1 906	2 049	2 319	2 221
Turyści	1 736	1 656	1 847	2 017	2 261	2 150
Wycieczkowicze	39	30	59	32	58	71
Pasażerowie rejsowi	14	6	20	5	17	30
Przyjazdy wg regionów						
Afryka	7	6	7	6	6	7
Ameryki	835	788	917	1 026	1 216	1 149
Europa	898	859	942	977	1 048	1 014
Azja i Pacyfik	29	27	32	34	42	44
Azja południowa	4	4	6	4	5	5
Środkowy Wschód	2	2	2	2	2	2
Przyjazdy wg środków transportu						
Droga powietrzna	tys. 1 736	1 656	1 847	2 017	2 261	2 150
Motywy przyjazdów						
Wypoczynek, rekreacja	1 627	1 560	1 736	1 830	1 982	1 931
Biznes	13	13	12	11	12	13
Inne	96	83	99	176	267	206
Podróże zagraniczne						
Wyjazdy	121	111	113	115	162	199

Tabela 7 - Podstawowe założenia kubańskiego przemysłu turystycznego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Oficina Nacional de Estadísticas, Republica de Cuba

www.one.cu

Powyższe zestawienie pokazuje, że zdecydowaną większość wśród odwiedzających Kubę stanowią turyści, dla których wyspa jest miejscem docelowym.

W ostatnich latach zanotowano niewielki wzrost liczby turystów, którzy odwiedzają Kubę w ramach wycieczek fakultatywnych, lub - jako wspomniane wcześniej - wakacje łączone.

Ze względu na warunki polityczne, jakość życia na wyspie, oraz negatywne stosunki Kuby ze Stanami Zjednoczonymi i związanymi z tym ucieczkami Kubańczyków do Miami, turyści korzystający ze statków rejsowych stanowią znikomy procent odwiedzających. Łączy się z tym także rodzaj komunikacji z Kubą – można się tam dostać wyłącznie drogą lotniczą.

Wśród motywów przyjazdów zdecydowanie przoduje wypoczynek – 90%, bardzo niewielki udział w rynku ma turystyka biznesowa, poniżej 1%.

Struktura przyjazdów wg miesięcy

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Total	1 774 541	1 686 162	1 905 682	2 048 572	2 319 334	2 220 567
<i>Styczeń</i>	190 834	140 792	190 669	215 727	238 729	235 500
<i>Luty</i>	187 406	161 114	191 650	223 946	232 938	247 475
<i>Marzec</i>	203 127	199 723	212 441	229 905	252 009	260 446
<i>Kwiecień</i>	172 708	143 478	179 104	194 959	215 757	233 259
<i>Maj</i>	120 999	111 491	118 759	138 708	142 354	155 132
<i>Czerwiec</i>	124 814	111 153	113 949	127 458	140 868	146 413
<i>Lipiec</i>	156 081	140 167	148 650	163 488	199 129	178 758
<i>Sierpień</i>	148 396	139 544	161 345	159 642	189 692	160 456
<i>Wrzesień</i>	104 747	101 121	107 450	106 619	146 286	116 421
<i>Październik</i>	97 773	107 340	121 834	132 915	151 782	120 506
<i>Listopad</i>	108 804	138 911	155 884	158 212	192 491	155 142
<i>Grudzień</i>	158 852	191 328	203 947	196 993	217 299	211 059

Tabela 8 - Struktura przyjazdów wg miesięcy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Oficina Nacional de Estadísticas, Republica de Cuba
www.one.cu

Najbardziej popularnym okresem wśród odwiedzających Kubę jest okres zimowo-wiosenny, kiedy to liczba turystów przekracza 260 tysięcy. Latem, szczególnie w lipcu na Kubę przyjeżdża do 180 tysięcy turystów. Pozostałe miesiące generują niewiele mniejszą liczbę odwiedzających, wahającą się od 116 tys. do ponad 150 tys. Można, zatem stwierdzić, że sezon turystyczny trwa na wyspie praktycznie cały rok.

Liczba odwiedzających w zależności od kraju pochodzenia

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Total	tys. 1 774 541	1 686 162	1 905 682	2 048 572	2 319 334	2 220 567
<i>1.Kanada</i>	350 426	348 468	452 438	563 371	602 377	604 263
<i>2.Wielka Brytania</i>	94 794	103 741	120 866	161 189	199 399	211 075
<i>3.Hispania</i>	140 125	138 609	127 666	146 236	194 103	185 531
<i>4.Włochy</i>	159 423	147 750	177 627	178 570	169 317	144 249
<i>5.Niemcy</i>	171 851	152 662	157 721	143 644	124 527	114 292
<i>6.Francja</i>	138 765	129 907	144 548	119 868	107 518	103 469

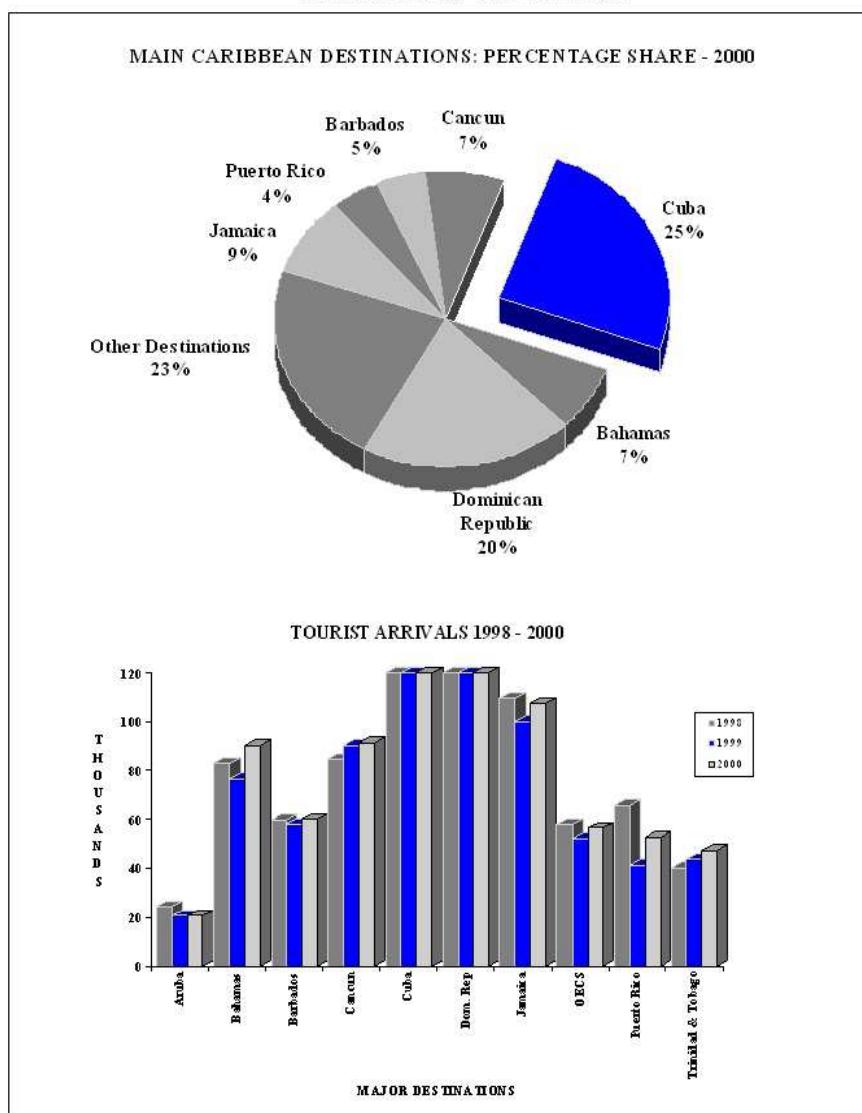
7.Meksyk	98 495	87 589	88 787	79 752	89 154	97 984
8.Rep.Boliwii i Wenezueli	16 375	10 977	15 228	86 258	185 157	83 832
9.Stany Zjednoczone	78 789	77 646	84 529	49 856	37 233	36 808
10.Holandia	23 488	27 437	29 451	32 983	37 818	35 871
11.Argentyzna	40 964	9 389	13 929	23 460	24 922	30 383
12. Rosja	14 391	10 653	12 610	17 457	20 711	27 861
13.Portugalia	30 215	27 117	28 469	25 608	28 780	27 304
14.Szwajcaria	29 536	25 530	24 630	23 106	21 918	19 962
15.Belgia	18 757	21 211	24 318	22 007	20 813	18 886
16.Chile	13 579	12 512	11 938	14 500	16 744	16 110
17.Kolumbia	22 355	15 802	13 122	13 408	16 175	16 053
18.Austria	17 832	16 673	18 739	17 403	16 222	15 384
19.Filipiny	7 688	8 518	12 718	9 932	13 389	13 405
20.Brazylia	9 498	7 067	8 802	9 216	15 836	11 024
21.Ekwador	5 971	6 292	6 408	6 231	7 014	9 920
22.Chiny	6 066	4 366	4 811	7 007	8 700	9 276
23.Polska	6 260	5 304	5 562	7 439	8 295	8 569
24.Norwegia	5 561	5 493	6 062	6 076	6 962	8 211
25.Irlandia	4 823	5 080	5 783	6 476	7 492	6 911

Tabela 9 – Liczba odwiedzających w zależności od kraju pochodzenia

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Oficina Nacional de Estadísticas, Republica de Cuba
www.one.cu

Kuba jest krajem szczególnie atrakcyjnym dla turystów z Kanady. 44,8% Kanadyjczyków wybiera za cel podróży właśnie tę wyspę. W 2000 roku Kuba gościła 307,7 tysięcy kanadyjskich turystów, co stanowi prawie 25% rynku regionalnego – Karaibów.

CANADIAN TOURISTS



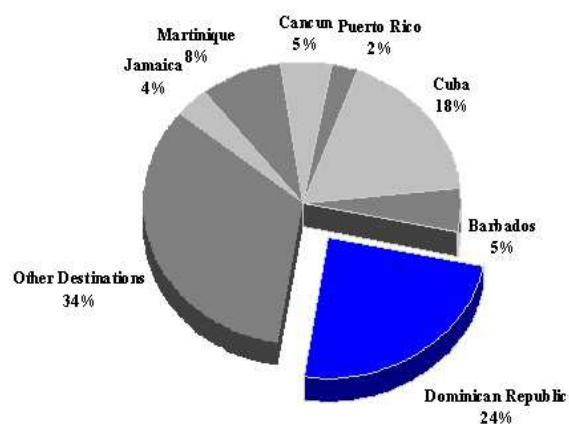
Wykres 3 – *Udział turystów kanadyjskich w rynku turystycznym Karaibów*

Źródło: www.onecaribbean.org

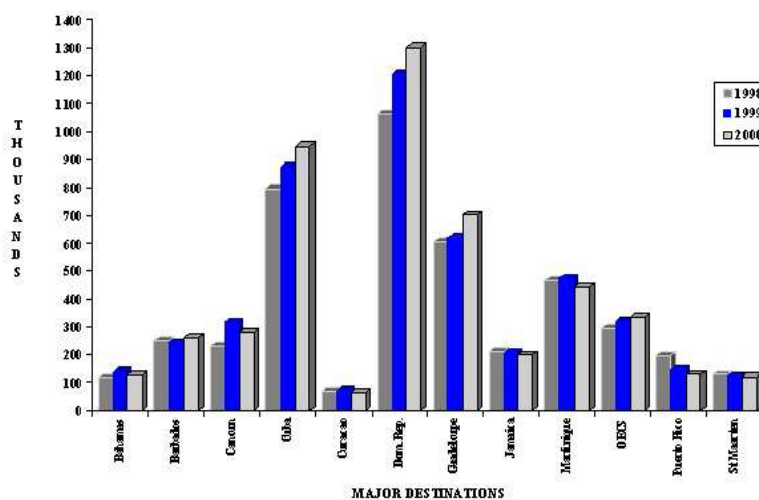
Kolejną destynacją wybierającą Kubę są Europejczycy. Na przestrzeni 5 lat ilość ich przyjazdów sukcesywnie wzrastała: 1996 r. – 562,6 tys., 1997 r. – 648,3 tys., 1998 r. – 793,2 tys., 1999 r. – 874,4 tys., 2000 r. – 949,3 tys. Na przełomie 2000/2001 roku liczba przyjazdów wzrosła o 8,6%.

EUROPEAN TOURISTS

MAIN CARIBBEAN DESTINATIONS: PERCENTAGE SHARE – 2000



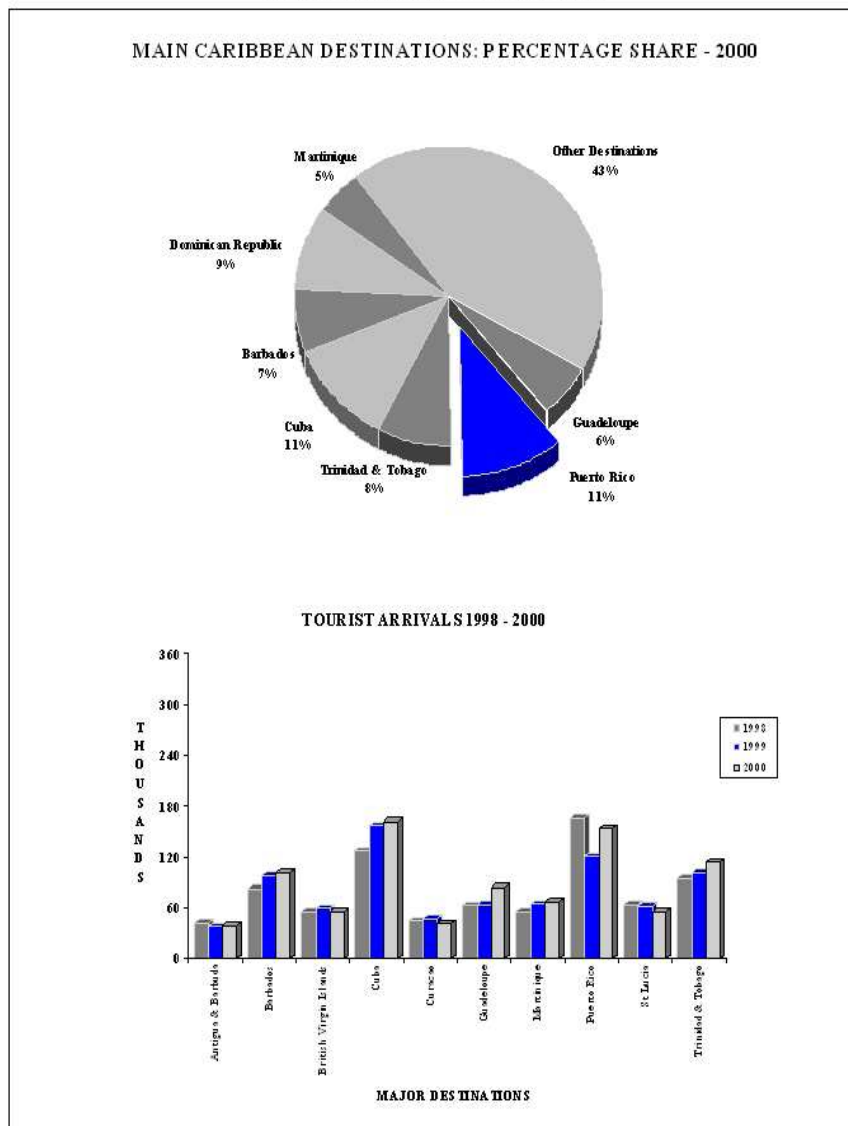
TOURIST ARRIVALS 1998-2000



Wykres 4 – Udział turystów europejskich w rynku turystycznym Karaibów

Źródło: www.onecaribbean.org

CARIBBEAN TOURISTS



Wykres 5 – Udział turystów z krajów karaibskich w rynku turystycznym Karaibów

Źródło: www.onecaribbean.org

Jak widać na powyższym wykresie Kuba jest również bardzo popularna wśród regionalnych turystów - 11% z nich wybiera właśnie ten kraj jako cel wyjazdów turystycznych.

Poniższe tabele przedstawiają atrakcyjność Kuby wśród krajów europejskich - po Republice Dominikany, jest ona kolejnym krajem docelowym turystów ze starego kontynentu.

Francja

2000 r.

1. Gwadelupa	645,632 tys.
2. Martynika	418,535 tys.
3. Kuba	132,089 tys.

Wielka Brytania

2000 r.

1. Barbados	226,787 tys.
2. Cancun (Meksyk)	155,423 tys.
3. Jamajka	135,338 tys.
5. Kuba	90,972 tys.

Niemcy

2000 r.

1. Rep. Dominikany	451,920 tys.
2. Kuba	203,403 tys.

Holandia

2000 r.

1. Curacao	51,917 tys.
2. Suriname	48,725 tys.
3. Rep. Dominikany	38,842 tys.
5. Kuba	24,916 tys.

Włochy

2000 r.

1. Kuba	175,667 tys.
---------	--------------

Hiszpania

2000 r.

1. Kuba	153,197 tys.
---------	--------------

Szwecja

2000 r.

1. Rep. Dominikany	48,424 tys.
2. Kuba	5,950 tys.

Belgia i Szwajcaria**2000 r.**

1. Rep. Dominikany 86,862 tys.

2. Kuba 50,056 tys.

Struktura przyjazdów wg noclegów

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Typy zakwaterowania						
Total	11 250 181	10 486 228	12 684 290	14 190 223	15 403 949	15 627 726
<i>Hotele i inne miejsca</i>	10 176 451	9 755 011	11 951 471	13 357 906	14 571 986	14 905 321
<i>Hotele</i>	9 867 497	9 473 540	11 669 004	13 170 770	14 386 345	14 719 523
5-gwiazdkowe	2 063 058	2 384 562	2 624 935	3 329 820	4 026 783	4 062 894
4-gwiazdkowe	5 325 815	5 018 249	6 654 639	7 346 875	7 760 526	7 880 965
3-gwiazdkowe	2 061 702	1 691 247	1 894 368	1 894 310	1 894 468	2 102 041
2-gwiazdkowe	382 807	334 548	447 722	550 019	652 316	581 685
1-gwiazdkowe	34 115	44 934	47 340	49 746	52 252	91 938
<i>Inne miejsca</i>	308 954	281 471	282 467	187 136	185 641	185 798
<i>Motele</i>	121 193	109 751	106 854	9 841	5 739	4 130
<i>Apartamenty w hotelach</i>	158 268	134 697	136 108	131 698	127 288	120 540
<i>Hostele</i>	29 493	37 023	39 505	45 597	52 614	61 128
<i>Kempingi</i>	32 619	27 023	29 136	29 168	29 200	29 874
<i>Pola namiotowe</i>	39 866	25 220	21 498	18 112	14 726	11 686
<i>Wille turystyczne</i>	991 103	672 908	677 748	774 224	779 064	667 077

Tabela 10 - Struktura przyjazdów wg noclegów

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Oficina Nacional de Estadísticas, Republica de Cuba

www.one.cu**Najczęściej odwiedzane regiony turystyczne wg zakwaterowania**

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Total	130 050	137 203	142 701	144 863	141 154	155 774
Regiony turystyczne						
<i>Miasto Hawana</i>	36 200	38 737	40 039	40 596	38 402	42 796
<i>Varadero</i>	40 204	41 846	42 677	43 355	41 751	48 885
<i>Holguín</i>	8 952	11 568	12 308	12 552	13 449	13 887
<i>Santiago de Cuba</i>	6 492	6 610	7 587	7 726	6 927	7 396
<i>Cayo Largo</i>	2 413	2 481	2 497	2 544	2 607	3 136

Tabela 11 - Najczęściej odwiedzane regiony turystyczne wg zakwaterowania

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Oficina Nacional de Estadísticas, Republica de Cuba

www.one.cu

Varadero – wcześniej opisywane miasteczko, całkowicie zdominowane przez przemysł turystyczny, trudno więc dziwić się, że przoduje w statystykach. Z roku na rok liczba odwiedzających je turystów rosła, z małym wyjątkiem na przełomie 2004/2005 roku. Spowodowane było to, jak wspomniałam wcześniej m.in. huraganami nawiedzającymi region, co niewątpliwie odstraszyło turystów. Natomiast już w 2006 roku do Varadero przyjechało niemalże 49 tysięcy turystów.

Podział przychodów z turystyki przyjazdowej

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Total	1 840,4	1 769,0	1 999,2	2 113,6	2 398,9	2 403,8
Przychody z turystyki międzynarodowej	1 692,2	1 633,0	1 846,3	1 914,7	2 149,9	2 138,1
Przychody z transportu międzynarodowego	148,2	136,0	152,9	198,9	249,0	265,7

Tabela 12 – Podział przychodów z turystyki przyjazdowej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Oficina Nacional de Estadísticas, Republica de Cuba

www.one.cu

Za ubiegły rok przychód z tytułu zagranicznej turystyki przyjazdowej wyniósł na Kubie 2 403,8 mln.\$, z czego ok. 11% pochodziło z transportu.

Jest to ok. 0,3% wzrost od 2005 roku. Zdecydowanie większy wzrost Kuba zanotowała w 2004 roku – 3,7%.

Z tym wynikiem Kuba plasuje się na 4 miejscu wśród krajów regionu, zaraz za Republiką Dominikany, Puerto Rico i Wyspami Bahama.

Wydatki turystów zagranicznych

2000	2001	2002	2003	2004	change %04/03	share %2004
1,948.2	1,840.4	1,769.1	1,999.2	2,113.6	5.7	9.8

Tabela 13 – Wydatki turystów zagranicznych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych National Tourism and Statistical Offices, Central Banks and CTO Estimates

www.onecaribbean.com

3.2. Aktywność turystyczna mieszkańców Kuby

Liczba obywateli Kuby podróżujących za granicę jest znikoma. W roku 2006 ich liczba wyniosła zaledwie 199 tysięcy. Co prawda na przestrzeni ostatnich sześciu lat ilość wyjeżdżających wzrosła (2001 r.-121 tys., 2002 r.-111 tys., 2003 r.-113 tys., 2004 r.-115 tys., 2005 r.-162 tys.) , jednak są to stosunkowo niewielkie liczby. Odpowiedzialny za tą sytuację jest niewątpliwie reżim Fidela Castro. Jak wcześniej wspomniałam, warunki życia na wyspie są „niezadowolające” - przeciętna ludność boryka się z wieloma problemami życia codziennego, dlatego zagraniczne podróże to luksus, na który mogą sobie pozwolić zamożni Kubańczycy, głównie biznesmeni.

Muszę również zaznaczyć, że dostęp do danych dotyczących turystyki wyjazdowej Kubańczyków jest praktycznie niemożliwy. Można wątpić w to, że takie statystyki w ogóle istnieją.

3.3. Baza turystyczna

Baza noclegowa na Kubie jest bardzo dobrze rozwinięta. Wyspa oferuje nam hotele zarówno te luksusowe 5-gwiazdkowe jak i te tańsze, hotele „na każdą kieszeń”. Ciekawą formą zakwaterowania są pokoje, apartamenty i całe luksusowe wille z basenem, oferowane przez firmę *Cubaccommodation* zajmującą się wynajmem wyłącznie tego typu obiektów.

Wyspa dysponuje ogólną liczbą 236 hoteli (ponad 37 200 pokoi hotelowych). Największy wybór hoteli mamy w Hawanie – 64, są to zarówno obiekty pięcio- jak i 1-gwiazdkowe. W typowo turystycznej miejscowości - Varadero - przy plaży znajduje się aż 41 hoteli; popularne jest również Jardines del Rey, gdzie ulokowanych jest 13 obiektów hotelarskich, oraz Holguin z 19 hotelami.

Typy zakwaterowania turystów – 2006 rok

Typ zakwaterowania

liczba turystów

ilość nocy

procentowy udział

Hotel 5*	824 330	4 062 894	28,4%
Hotel 4*	1 214 623	7 880 965	41,8%
Hotel 3*	481 128	2 102 041	16,6%
Hotel 2*	168 699	581 685	5,8%
Hotel 1*	22 627	91 938	0,7%
Wille turystyczne	97 676	667 077	3,4%
Hostel	23 787	61 128	0,8%
Inne	68 665	179 998	2,5%
Total	2 901 535	15 627 726	100%

Tabela 14 – Typy zakwaterowania turystów

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Oficina Nacional de Estadísticas, Republica de Cuba

www.one.cu

Zdecydowanie przeważającym typem zakwaterowania turystów na Kubie są hotele 4- i 5-cio gwiazdkowe, stanowiące udział w rynku odpowiednio 41,8% i 28,4%. Dowodzi to niewątpliwie tego, że turyści przybywający na Kubę to ludzie dobrze sytuowani, ceniący sobie luksusowe warunki.

Niewielki udział w rynku stanowią wille turystyczne, oraz inne typy zakwaterowania.

Kuba to wyspa słynąca przede wszystkim z pięknych, długich i piaszczystych plaż. Specjaliści od „kubańskich wakacji” – portal captivatingcuba.com stworzył listę najlepszych plaż na wyspie:

1. Cayo Santa Maria położona na północno-wschodnim wybrzeżu
2. Cayo Levisa położona 2 godziny drogi na zachód od Hawany
3. Playa Ancon znajduje się na południowym krańcu wyspy, 9 mil od Trinidadu
4. Playa Santa Lucia położona na północno-wschodnim wybrzeżu
5. Cayo Largo znajduje się na zachodnim krańcu wyspy

Na wybrzeżu Kuby panują doskonałe warunki do uprawiania wszelkich sportów. Żeglarze, deskarze, pasjonaci paralotniarstwa, jet-ski i kiteboringu mogą poczuć się jak w raju. Przy plażach można zaopatrzyć się w potrzebny sprzęt, oraz wypożyczyć leżaki i parasole. Kubańskie wybrzeże to również doskonałe miejsce dla miłośników nurkowania. Bogata, podwodna fauna i flora dostarcza wielu niezapomnianych wrażeń estetycznych.

Dużą atrakcją są również fantastyczne pola golfowe. W klubie the Varadero Golf Club turyści mogą wykupić lekcje gry w golfa i oglądać rozgrywki na wysokim poziomie.

Wielbiciele nocnych rozrywek skorzystać mogą z wielu ciekawych miejsc: światowej sławy kabaret *Tropicana* w Hawanie, mający swe filie w Matanzas i Santiago de Cuba; ekskluzywne kluby jazzowe *La Zorra y el Cuervo*, *the Jazz Café* oraz *Jazz Café Irakere*; bardziej romantyczne *El Gato Tuerto y Dos*. W hotelach również odwiedzić możemy kluby nocne czy kabarety.

Plaże i nadmorskie promenady są na Kubie miejscami, w których nieustannie kwitnie życie, coś się dzieje, coś się zmienia. To właśnie tutaj zlokalizowane są najciekawsze kawiarnie z widokiem na morze, restauracje serwujące dania z owoców morza, z menu typowo karaibskiej kuchni.

Niemal wszystkie kubańskie restauracje, mają do zaoferowania coś pysznego i oryginalnego, ze względu na odmienność tutejszej kuchni i kuchni europejskiej, czy polskiej. Jest jednak wśród nich kilka serwujących dania, których smaku i aromatu zapomnieć nie sposób. Szczególnie polecana jest restauracja w miejscowości Hawana, o egzotycznej nazwie - *El Aljibe - Miramar*. Menu skomponowane jest z dań typowo kubańskich, jak kurczak z fasolą, ryżem i gotowanymi bananami. Drugą, nieprzeciętną restauracją jest *La Floridita* - restauracja ukochana przez Hemingwaya - dzisiaj jeden z najbardziej luksusowych obiektów gastronomicznych na Kubie²⁴.

Kuchnia kubańska to paleta różnorodności karaibskich, od ryżu z czerwoną fasolą po wieprzowinę, ryby i krewetki. Bardzo dobra jest zupa rybna, składająca się z gotowanych warzyw, kawałków ryby i przecieru pomidorowego. Solidna porcja obiadowa dla dwóch osób kosztować może od 3 do 15 dolarów w zależności od klasy restauracji, którą odwiedzimy. A po jedzeniu szklanka *Mojito*. Najsłynniejszy kubański drink składa się z cukru, liści mięty, rumu, limonek, wody sodowej i lodu. Kosztuje od 1 do 3 USD²⁵.

Dla turystów przyjeżdżających na Kubę w celach zdrowotnych wyspa ma do zaoferowania 10 międzynarodowych klinik z opieką 24 godziny na dobę; 15 specjalistycznych centrów medycznych, wszystkie o wysokim standardzie²⁶.

²⁴ www.wycieczki.interia.pl

²⁵ www.travelplanet.pl

²⁶ www.cubaweb.cu

3.4. Sieci i łańcuchy hotelarskie

Największą i najpopularniejszą na wyspie jest grupa hoteli Gran Caribe. Oferuje ona najlepsze hotele w Hawanie, Varadero, oraz innych miejscowościach na Kubie.



W jej ofercie możemy znaleźć następujące rodzaje hoteli:

- * All Inclusive Hotels
- * Family Cuba Hotels (hotele rodzinne)
- * Historic Cuba Hotels (hotele zabytkowe, historyczne)
- * Business Cuba Hotels (hotele z bazą biznesową)
- * Beach Cuba Hotels (hotele przy plaży)
- * Budget Cuba Hotels (hotele „na każdą kieszeń”)

Rozróżnia ona również obiekty hotelarskie ze względu na miejscowość, w której są położone. Hotele tej grupy znajdują się w: Starej i Nowej Hawanie, Varadero, Isla de la Juventud, Cayo Largo del Sur, Cienfuegos, Trinidad, Jardines del Rey, Las Tunas, oraz Santiago de Cuba.



Mapa 5 – *Hotele grupy Gran Caribe na Kubie*

Źródło: www.gran-caribe.com

Kolejny podział hoteli tej grupy:

City Hotels (hotele w mieście)	Beach Hotels (hotele przy plaży)	Key Hotels (hotele na wybrzeżu)
Nacional de Cuba Habana Riviera Plaza Inglaterra Victoria Neptuno-Tritón Vedado Saint John's Jagua Casagrande Rancho el Tesoro Villa Isla de la Juventud	Club Atlantico Villa Los Pinos Club Puntarena Club Barlovento Club Kawama Club Karey Arenas Blancas Internacional Villa Cuba Club Tortuga El Colony	Club Cojimar Club Isla del Sur Club Coral Club Lindamar Club Soledad Marina Cayo Largo

Tabela 15 – *Podział hoteli grupy Gran Caribe*

Źródło: www.gran-caribe.com

Partnerem grupy Gran Caribe na wyspie jest sieć hotelowa Accor. Posiada ona na Kubie następujące hotele:

- Hotel Coralia Club Playa de Oro ★★★★★
- Hotel Mercure Sevilla ★★★★★
- Hotel Mercure Cuatro Palmas ★★★

Kolejna sieć działająca na wyspie to Barcelo Hotels – hiszpańska sieć hotelowa. Jej obiekty hotelarskie na wyspie to:

- Hotel Barcelo Solymar ★★★★★
- Hotel Barcelo Cayo Largo ★★★★★

Drugą hiszpańską siecią działającą w branży hotelarskiej na wyspie jest Hotetur Hotels. Ma ona w swej ofercie następujące obiekty:

- Hotel Hotetur Palma Real ★★★★★
- Hotel Hotetur Sunbeach ★★★
- Hotel Hotetur Deauville ★★★

Trzecia hiszpańska sieć hotelowa to Iberostar, która proponuje takie hotele jak:

- Hotel Iberostar Tainos ★★★★★
- Hotel Iberostar Daiquiri ★★★★★

Drugą po Gran Caribe, posiadającą najwięcej hoteli na wyspie siecią hotelarską jest hiszpańska – Sol Melia Hotels.

- Hotel Melia Cayo Coco ★★★★★
- Hotel Sol Club Cayo Largo ★★★★★
- Hotel Habana Libre Tryp ★★★★★
- Hotel Melia Cayo Guillermo ★★★★★
- Hotel Sol Cayo Coco ★★★★★
- Hotel Sol Cayo Guillermo ★★★★★
- Hotel Sol Pelicano ★★★★★²⁷



Rodzime hotele reprezentuje kubańska grupa Cubanacan, w skład której wchodzi następujące marki:



*** BRISAS HOTELS:**

- Brisas del Caribe

²⁷ www.gran-caribe.com

- Brisas Trinidad del Mar
- Brisas Santa Lucía
- Brisas Guardalavaca
- Brisas Sierra Mar - Los Galeones
- Brisas Covarrubias



*** CLUB AMIGO HOTELS:**

- Club Amigo Varadero
- Club Amigo Tropical
- Club Amigo Rancho Luna/Faro Luna
- Club Amigo Caracol
- Club Amigo Mayanabo
- Club Amigo Atlántico - Guardalavaca
- Club Amigo Carisol - Los Corales
- Club Amigo Marea del Portillo
- Club Amigo Costasur
- Club Amigo Ancón



*** HORIZONTES HOTELS:**

- Horizontes Villa Soroa
- Horizontes Rancho San Vicente
- Horizontes Los Jazmines
- Horizontes La Ermita
- Horizontes Guamá
- Horizontes Playa Larga

- Horizontes Batey Don Pedro
- Horizontes MaDolores
- Horizontes Villa El Yarey
- Horizontes Villa El Saltón

*** HOTELE GRUPY CUBANACAN PROSPERUJĄCE POD WŁASNYMI
NAZWAMI:**

- Villa Cayo Levisa
- Hotel Tropicoco
- Villa Mégano
- Hotel Comodoro
- Hotel Chateau Miramar
- Hotel Acuario
- Hotel Copacabana
- Hotel Playa Girón
- Villa Los Caneyes
- Villa La Granjita
- Hotel Las Cuevas
- Hotel Versailles



*** E HOTELS:**

- La Unión
- Mascotte
- Palacio Azul
- Hostal Del Rijo
- Hostal Plaza

- San Basilio
- La Rusa/ La Habanera

3.5. Kanały promocji

Kubańskie Ministerstwo Turystyki *Ministerio de Turismo* na czele z ministrem Manuelem Marrero w swych kompetencjach ma m.in. promocję kraju. Funkcjonuje również *Cuba's Office of Information and Tourism Promotion for South America*.

Kuba promowana jest również na stronach internetowych takich jak:

- www.cubatravel.cu
- www.cubaweb.cu – główny portal internetowy kubańskiej turystyki
- www.cubanacan.cu
- www.gaviota-grupo.com
- www.cubatur.cu
- www.publicitur.com
- www.cubameeting.cu
- www.cubaradiso.com

Wiele ciekawych informacji można uzyskać na polskich stronach internetowych:

- www.travelplanet.pl
- www.wycieczki.interia.pl
- www.przewodnik.onet.pl
- www.solidarnizkuba.pl

3.6. Touroperatorzy

Dostępne na stronach internetowych oferty kubańskich touroperatorów ograniczają się jedynie do turystyki krajowej. Proponują oni wiele ciekawych form spędzania wakacji na Kubie, nie znajdziemy tam jednak żadnej wycieczki zagranicznej.

Główni touroperatorzy działający na Kubie to:

- Captivating Cuba (www.captivatingcuba.com)

- Grupa Cubanacan (www.cubanacan.cu)
- Grupa Gaviota S.A. (www.gaviota-grupo.com)
- Islazul (www.islazul.cu)
- Habaguanex (www.habaguanex.cu)

4. Podsumowanie

Ludzkie oczy do tej pory nie ujrzały tak pięknej ziemi – powiedział Krzysztof Kolumb, przybijając do wyspy w 1492 roku. Radośni ludzie, dziewicza przyroda, gorąca muzyka i słońce, które zdaje się tu nigdy nie zachodzić. Niepowtarzalny klimat Kuby przyciąga turystów z całego świata. Z roku na rok liczba turystów odwiedzających ten kraj rośnie. Byłaby zapewne dużo wyższa, gdyby zaostżenia na wyspie - spowodowane fatalnymi stosunkami z USA - nie zniechęcały potencjalnych odwiedzających.

Polacy także dostrzegli piękno tej wyspy, co roku przyjeżdża ich na Kubę ok. 8 500 tys. Pomimo problemów z dotarciem na miejsce jest ona na tyle atrakcyjna, że warto starać się o przelot z innego kraju, lub z przesiadką. Niewątpliwie bezpośredni lot na Kubę zwiększyłby liczbę Polaków korzystających z uroków tego kraju.

Nie trzeba reklamować Kuby wśród turystów ze Stanów Zjednoczonych czy Kanady, także kraje zachodniej Europy przodują w statystykach odwiedzających wyspę.

Kuba jest krajem zdecydowanie recepcyjnym - dane dotyczące ilości przyjazdów wskazują ponad 2 200 tys. turystów w 2006 roku. Jest to spowodowane na pewno pięknem krajobrazu, jak i stosunkowo niskimi cenami (biorąc pod uwagę, że Kuba jest krajem dalekiej Ameryki Środkowej).

5. Bibliografia

1. www.travelplanet.pl
2. www.cia.gov
3. www.blizejslonca.pl
4. www.portalwiedzy.onet.pl
5. www.gocuba.ca
6. www.solidarnizkuba.pl
7. www.cubatravel.com
8. www.wycieczki.interia.pl
9. www.przewodnik.onet.pl
10. www.cubatravel.cu
11. www.cubaweb.cu
12. www.onecaribbean.org
13. www.one.cu
14. www.onecaribbean.com
15. www.gran-caribe.com
16. www.cubanacan.cu
17. www.gaviota-grupo.com
18. www.cubatur.cu
19. www.publicitur.com
20. www.cubameeting.cu
21. www.cubaradiso.com
22. www.captivatingcuba.com
23. www.habaguanex.cu

6. Spis tabel, map i wykresów

Spis tabel

1. Temperatura na Kubie	6
2. Średnie opady na Kubie	6
3. Warunki klimatyczne w Hawanie	20
4. Warunki klimatyczne w Varadero	22
5. Połączenia lotnicze z Kubą	30
6. Numery kierunkowe do poszczególnych prowincji Kuby	32
7. Podstawowe założenia kubańskiego przemysłu turystycznego.....	39
8. Struktura przyjazdów wg miesięcy	40
9. Liczba odwiedzających w zależności od kraju pochodzenia	41
10. Struktura przyjazdów wg noclegów	46
11. Najczęściej odwiedzane regiony turystyczne wg zakwaterowania.....	46
12. Podział przychodów z turystyki przyjazdowej	47
13. Wydatki turystów zagranicznych	47
14. Typy zakwaterowania turystów	49
15. Podział hoteli grupy Gran Caribe	52

Spis map

1. Położenie Kuby	3
2. Kuba	4
3. Prowincje Kuby	18
4. Lokacja lotnisk międzynarodowych na Kubie	30
5. Hotele grupy Gran Caribe na Kubie	52

Spis wykresów

1a. Porównanie przyjazdów turystów na świecie i na Karaibach w latach 1987-2000.....	35
1b. Porównanie wpływów z turystyki na świecie i na Karaibach w latach 1987-2000 ...	35
2. Turystyka przyjazdowa na Karaibach	36
3. Udział turystów kanadyjskich w rynku turystycznym Karaibów	42

4. Udział turystów europejskich w rynku turystycznym Karaibów	43
5. Udział turystów z krajów karaibskich w rynku turystycznym Karaibów	44